

OUT

sideren

ser psykiatrien indefra

Opsøgende psykoseteam
Outsideren Sonnenstern
Identitet og Eksistens

Foreningen Tidsskriftet OUTsideren

Bestyrelsesmedlemmer

Formand: Erik Olsen
Anse Leroy: Socialoverlæge
Benny Lihme: Redaktør, Social Kritik
Svend Balle: Regnskabsfører, OUTsideren
Michael P. Krog: Ansvarshavende Redaktør, OUTsideren
Næstformand: Inger Fredtoft: Journalist, OUTsideren
Hanne G. Sloth: Journalist

Suppleanter:

Jette Nielsen: Redaktionsmedlem, OUTsideren

Medlemskab koster 150 kr. for et år incl. 6 numre af OUTsideren.
Du kan bestille det på telefon 35 39 71 24.

Tidsskriftet OUTsideren er en privat humanitær og social forening, der tilbyder frivilligt arbejde og uddannelse fortrinsvis til mennesker med psykiatrisk patienterfaring. Dette sker *ikke* som led i en social foranstaltning eller integration, men overvejende fordi disse mennesker besidder en værdifuld viden og erfaringsbaggrund, som er grundlaget for Tidsskriftet OUTsiderens virke.

Tidsskriftet OUTsideren er et tidsskrift om psykiatri og beslægtede emner, hvilket betyder, at artikler i bladet overvejende har en kritisk og nuanceret vinkel på psykiatrien.

Tidsskriftet OUTsideren har som mål at fremstå professionelt, sagligt og seriøst og drives ud fra retningslinier om god journalistik. Derfor lægger vi stor vægt på uddannelse af medarbejderne, såfremt de ikke i starten kan leve op til dette.

Vi har følgende formål:

- at være talerør for mennesker, der har eller har haft en psykisk lidelse, så de får mulighed for at komme til orde.
- at skabe et blad, der informerer bredt om aktiviteter og tilbud til mennesker med psykiske lidelser.
- at være et anderledes blad - en outsider, der tør kritisere de etablerede holdninger og trykke ideer, der går på tværs af den "normale" virkelighedsopfattelse.
- at forsøge at påvirke samfundet til at indtage en mere humanistisk holdning til psykiske lidelser gennem en bred dialog med alle interesserede parter, såsom brugere, pårørende, behandlere og offentligheden i almindelighed.
- at informere om nye behandlingsformer, der bl.a. rummer et helhedsorienteret syn på mennesket.

OUTsideren

Prinsesse Charlottesgade 28.

2200 Kbh. N.

Tlf/Fax: 35 39 71 24 (kl. 10-16)

Pressekoordinator:

Michael P. Krog

Ring: 28 24 10 50 Fax: 39 65 71 44

Giro 1667 2246

Email: OUTsideren@email.dk

OUTsiderens hjemmeside:

www.OUTsideren.dk

Redaktionsgruppen

Michael P. Krog: Ansv. red.

kontortid: Tirsdag 10-16.

Svend Balle: Regnskab

kontortid: Torsdag 10-16.

Steffen Petersen: Journalist

Inger Fredtoft: Journalist

Dorthe Raffenberg: Journalist

Jette Nielsen: Fotograf

Karlo K. Hansen: Marketing

Jorge Osorio: Layout

Frank Fog: Webmaster

Eksternt tilknyttet

Kenneth Sørensen: Pædagogisk og redaktionel konsulent

OUTsideren udkommer 6x årligt.

Institutionsabonnement 150 kr.

Privatabonnement 100 kr.

Løssalg 25 kr.

Reklamer:

1 side 1000 kr. 1/2 side 750 kr.

1/4 side 500kr. 1/8 side 250kr.

Næste nummer forventes: Marts 2001

Tryk:

PE Offset & Reklame A/S

Tømrervej 9

6800 Varde

Telefon 76 95 17 17

OUTsideren får penge i år 2001
af Socialministeriet

Indlæg og artikler udtrykker ikke nødvendigvis redaktionens holdning. Redaktionen forbeholder sig ret til at forkorte i de indsendte indlæg.

Artikler i OUTsideren kan citeres, når kilde klart fremgår af citatet. Kopiering er ikke tilladt ifølge dansk lov om ophavsret, med mindre det er aftalt med redaktionen.

Forsidefoto: Jette Nielsen

Indhold

Psykoseteam, psykiatrisk betonmaskineri eller hjælp til de svage s.6

Kritikken af Opsøgende Psykoseteam (OP) prellede helt af på læge Per Vendsborg, da der for nyligt var konference. Han mener, at modellen nok skal blive indført i Danmark. Mens andre fnyser og siger: Gammeldags psykiatri på fire hjul.

Af Svend Balle

Identitet og eksistens i en moderne verden . . s.12

At eksistere er en mulighed, hvis jeg tilbyder mig, og nogen køber mig. Jeg skal sælge mig selv, vise mig frem, komme med noget attraktivt.

Debatartikel af Christina Beech

Outsideren Sonnenstern s.21

Friedrich Schröder-Sonnenstern blev med sine fantastiske tegninger en af dette århundredes mest kendte gale-malere. Hans billeder solgtes for tusindvis af kroner, og dog blev han aldrig helt accepteret - dertil var han for kontroversiel.

Af Karlo Hansen

Redaktionel kommentar s.4

Hjertet skal holdes varmt - også efter påske. Af Michael P. Krog

Ikke som de andre s.9

Novelle af Dorte Jørgensen

Læserne mener s.14

Aktuelle læserindlæg

Spiseforstyrrelser s.16

I begyndelsen af 2001 starter en stor landsdækkende velgørenhedsreklamekampagne om spiseforstyrrelser. Af Michael P. Krog

Orientering s.18

Aktuelle nyheder fra psykiatriens verden

Kultur anmeldelser s.24

Vi anmelder teateropsætningen af Galefyrsten og bogen: Væjen til mandens hjerte.

Poesivinduet s.27

Poesi fra læserne

Ansv. Red.
Michael P. Krog

Regnskabsfører
Svend Balle

Konsulent
Kenneth Sørensen

Journalist
Inger Fredtoft

Journalist
Steffen Petersen

Journalist
Dorte Raffenberg

Webmaster
Frank Fog

Journalist Marketing
Karlo Hansen

Fotograf
Jette Nielsen

Layout
Jorge Osorio

Hjertet skal holdes varmt - også efter Påske !

Redaktionel kommentar af

Michael P. Krog, ansvarshavende redaktør

Atter et år er gået...

Siden sidst har vi næsten alle overstået et gevaldigt julegaveræs!

En af de mange annoncer lovede at have »gaven til manden, som har alt - og vil have mere...«

Reklamebudskaberne bliver stadig mere aggressive, og man kan få lyst til at synge det sangbare ideal om, »at da har i rigdom vi drevet det vidt - når få har for meget og færre for lidt«.

Julen bør være længere end til påske

Julen er, foruden pengegaloppens, også det mere sympatiske - hjerternes fest. Men selvom højtiden er ovre og ritualerne gennemført, kan vi godt videreføre noget af det, hjerterne står for. Vi kan godt være åbne, varme, passionerede og kærlige udover den 26. december.

Det bør ikke kun være et ritual, men en kær lyst at være god ved sin næste. At behandle andre som man egentlig godt kunne tænke sig selv at blive behandlet. Julen bør i denne forbindelse være langt længere end til påske.

Året for fredskultur og frivillighed

Det nye år 2001, vi er gået ind i, er foruden FN's år for »Fredskultur« også FN's år for »Frivillighed«. Tidsskriftet OUTsideren bygger på denne frivillighed og hjerteblod.

Vi vil fortsat kæmpe for det, vi har kært, som respekt, ansvarlighed, reel brugerindflydelse, åbenhed, demokrati, ytringsfrihed, etisk og god journalistik - og først og fremmest psykiatri-brugeren.

Derfor håber vi, at den fokus, der bliver sat på frivillighed, vil støtte os og andre i at komme disse mål nærmere.

Vi håber også på, at frivillighedsåret, selvom det måske ikke er dets oprindelige idé, kan mindske brugen af tvang i psykiatrien - hvadenten det er i form af medicin eller magtanvendelse. Det er et fromt ønske, men ikke desto mindre et stærkt krav!

Vi har på OUTsideren flere hjertesager, som vi redaktionelt og løbende følger og dækker.

Fire af de sager, der står vore hjerter nær, og som vi skriver om, er - de uheldige bivirkninger af medicin i form af overvægt, mediernes dækning af psykisk syge og sårbare, »tvangs« medicinfrimønstre og den seneste - sex og sindslidende.

Ny »reklame for alvor« kampagne

Men starten af 2001 er ikke kun begyndelsen på FN's særlige år for »Frivillighed« og »Fredskultur«. Det er også starten på den tredje landsdækkende kampagne »Reklame for Alvor«. Denne gang handler den om spiseforstyrrelser. En meget alvorlig sygdom med stor dødelighed.

Jeg havde selv den ære og fornøjelse at være med i ledelsen af den første kampagne, som kaldtes »Tabu-kampagnen« og satte fokus på, at 500.000 danskere har en psykisk lidelse, og endnu flere undgår emnet. Vi var dengang fire organisationer, som var og er ulige i størrelse og baggrund.

Det var PsykiatriFonden, SIND, Pårørendeforeningen og BUPs - BrugerUdviklingsprojektet for Psykisk Syge og sårbare.

I år har man klogeligt valgt kun at koncentrere sig om én sag og én organisation. For ligesom mange kokke kan fordærve maden, så var det i 1999 svært hele tiden at finde en midterproportional, alle kunne være enige om.

Der er derfor al mulig grund til at lykønske Anoreksiforeningen med kampagnen. Man skal altid være ambitiøs, men et godt råd er ikke at tro, at en enkelt kampagne - hvor stor og flot den end er - kan ændre et samfunds holdninger. Det er en lang og sej proces, og måske kun en eller flere dråber i havet. Men havet består af dråber!

Brug OUTsideren

Vi på OUTsideren vil også gerne dryppe med og indleder året med en appetitvækker. Det er et lille portræt af et menneske, som selv har lidt af sygdommen, og som er initiativtager til et nyt behandlingssted for

Hjertet skal holdes varmt i det nye år!

Foto: Jette Nielsen

spiseforstyrrelser. Artiklen munder ud i en opfordring til at kontakte os, hvis man har noget på hjerte eller har brug for et råd. Mere følger så resten af året.

Vi har i år 2001 også det mål at gøre mere for at gøre mennesker og især vore læsere aktive. Vi er glade for, at så mange med så stor tilfredshed og interesse læser vores blad.

Men det ville være godt for psykiatrien og demokratiet, hvis læsning af OUTsideren og andre psykiatriorienterede medier gjorde, at den enkelte læser, psykiatribruger eller interesseret følte et ansvar til at gøre mere.

Det kan være alt efter lyst og evner - som at skrive, deltage i debatten, digte, fotografere, danne netværk og selvhjælpsgrupper, melde sig ind i en forening eller stille op til brugerråd og andre fora.

Vi har brug for din støtte

Det kunne også være at anbefale andre at abonnere på OUTsideren og på det lokale bibliotek spørge, om det ikke var en god idé at holde os. Vi vil også gerne holdes af!

Derfor vil vi gerne holdes af flere. Det er i sidste

ende det, der gør, at vi kan fortsætte som tidsskrift og blive mere ambitiøse.

OUTsideren har ligesom andre mennesker brug for støtte, opbakning - og alle de venner, vi kan få.

Husk, at handling gi'r forvandling.

Jeg vil driste mig til at forvandle en stor afdød præsidents ord og udtrykke intet mindre end: Spørg ikke hvad tidsskriftet OUTsideren kan gøre for Dig, men hvad Du kan gøre for OUTsideren og dansk psykiatri!

Vi vil i al fald stræbe efter at gøre os fortjent til at blive læst af dig... Vi tænker vist omkring 60.000 tanker i døgnet.

Lad derfor nogle flere gå til dine medmennesker. Men vær også god ved dig selv.

Tak for alt i det gamle år og på gensyn i det nye...

PS: En af mine kloge veninder, Birgit S. Hildebrandt, har formuleret følgende huskeord, som vi på OUTsideren tror på:

Man behøver ikke at være noget særligt for at gøre noget... Det bliver man af at gøre det!

Psykoseteam, psykiatrisk betonmaskineri eller hjælp til de svage ?

Kritikken af Opsøgende Psykoseteam (OP) prellede helt af på en af ophavsmændene til den danske udformning af modellen, læge Per Vendsborg, da der for nyligt var konference, om den. Han mener, at modellen nok skal blive indført i Danmark. Mens andre fnyser og siger: Gammeldags psykiatri på fire hjul.

Af Svend Balle

-Jeg kan se, at der er en del betænkeligheder med modellen om opsøgende psykoseteams. Den har ikke kun været anvendt i USA, men også i bl.a. England, og spørgsmålet er, om den så også kan blive det i Danmark. Det tror jeg nu, den kan. Vi danskere er ikke så forskellige fra mange andre. Problemet er, at man fremhæver alle de dårlige sider ved modellen, ikke de gode, som bl.a. består i at nå ud til en gruppe, som er svær at få kontakt med, og det er de stærkt psykotiske.

Sådan sagde overlæge og psykiatrichef Per Vendsborg fra Storstrøms Amt i et kort interview efter den høring, Fagligt Netværk afholdt 21. november om Opsøgende Psykoseteam (OP), som OUTsideren nu har bragt to artikler om i de foregående blade.

Stemningen var ikke ligefrem den mest positive på det møde, hvor først og fremmest mange behandlere deltog udover enkelte kritiske brugere og pårørende. -Tilbagekridt lød det fra en. -Knæfald for det amerikanske, lød det fra en anden. Formanden for Pårørende

til Sindslidende, Ole Agerup, lagde heller ikke fingrene imellem, når han talte om, at med denne model rullede hele det psykiatriske betonmaskineri ud i form af tvang.

En af deltagerne på konferencen, også pårørende, mente, et eksempel på dette betonmaskineri bestod i, at psykiaterne havde en tendens til at bruge tvangen for tit og for tilfældigt. Og at der ikke var blevet ændret meget på den holdning indenfor de sidste par år.

Psykoseteam, for hvem og hvorfor?

Per Vendsborg så under høringen også ud til at tage kritikken med oprejst pande. Han lagde vægt på, at modellen ikke skal tilbyde behandling for depressive eller folk, der lider af angst. Målet med psykoseteams var at nå ud til dem, distriktspsykiatrien ikke kunne nå. Om distriktspsykiatrien skulle bestå, om den evt. skulle udvides til at omfatte gruppen af bl.a. depressive, kunne han ikke svare nærmere på.

Det virkede ikke ligefrem, som om de fremmødte

Fra venstre Erik Olsen, Ole Agerup og Benny Lihme

Foto: Jette Nielsen

Psykiater Per Vendsborg

Foto: Jette Nielsen

brugere og pårørende stod i kø for at få tilbudt behandling efter denne model. En bruger og medlem af Sind fortalte, at i hendes lokalafdeling var de helst fri for modellen.

Per Vendsborg lagde også vægt på, at frivillighed var et af nøgleordene i forbindelse med modellen. På den anden side mente han, at hvis en del psykisk syge skulle hjælpes godt nok, så måtte tvangen ind. Spørgsmålet var nemlig for ham, hvor motiverende man skulle være, når psykotiske ikke ønsker kontakt, protesterer eller aktivt forsøger at undgå kontakt. Som han påpegede, så er det nu sådan, at der er en hel del psykotiske, som efter endt behandling ikke møder op i distriktpsykiatrien. Der er også mange, som begynder dér, men senere falder fra. Måske skyldes det også, sagde han, at en del psykotiske har behov for noget helt andet, end det som distriktpsykiatrien kan tilbyde.

Bare amerikansk kopi

I et spørgepanel sad Benny Lihme fra tidsskriftet Social Kritik og Erik Olsen fra LAP (Landsforeningen af Psykiatribrugere), der begge var inde på det besynderlige i, at Vendsborg m.fl. skulle helt til USA for at finde en model, som ikke var specielt god. De mente begge, at den var både meget amerikansk, men også havde flere mangler. Desuden fremhævede de bl.a. forsøg fra Finland og fra Trieste i Italien som bedre. Fælles for de modeller er, at de lægger mere vægt på den psykotiskes netværk. Benny Lihme bemærkede også, at det, som nu skal til at hedde opsøgende psykoseteam herhjemme, i USA faktisk direkte oversat til dansk hedder: Vedholdende behandling i lokalsamfundet. Det lød for ham som langt mindre hospitalsagtigt end Vendsborg m.fl.s bud på en dansk udformning af modellen (i bogen *Opsøgende Psykoseteam*, anmeldt i Outsideren nr. 27).

At det var Per Vendsborg, der bl.a. er en af ophavsmændene til den danske model, var måske årsagen til, at kritikken prellede af på Vendsborg

selv. Han henviste desuden til den nye oversættelse af ophavsmanden Steins bog, som han mente ligefrem skulle være let at læse i modsætning til ovennævnte bog, som han havde hørt kritik af.

Det fik åbenbart heller ikke lukket munden på Benny Lihme, der i en efterfølgende kommentar sagde:

-Vi er ovre i menneskerettighedsområdet. Det drejer sig om den psykotiske brugers rettigheder. Tvang eller ej. Husk også på, at i USA bruger man 'patient', hvor vi har ordet 'bruger'. Derovre fastholder man også pengene, bistandshjælp i forhold til hvor samarbejdsvillig 'patienten' er til nu at tage sin medicindosis, også selv om dosis er for høj.

Hvilket fik Lars Arredondo fra LAP op af stolen. Han havde nemlig selv siddet i den situation, at han ikke kunne færdiggøre sit studium, fordi han fik for meget medicin. Hvis han nægtede at tage den, ville han blive trukket i sin pension, og derfor stillede han nu Vendsborg spørgsmålet, hvor han skulle henvende sig, hvis dosis var for høj.

Vendsborgs eneste kommentar til det var: -Desværre kræver samfundet noget af os, for at vi kan følge en behandling.

Tvang og rettigheder

Den skudveksling sagde også noget om temaet i det følgende, som dels handlede om, hvordan man overfører en amerikansk model til danske forhold, dels om tvang og rettigheder. Et af de centrale temaer var, hvorvidt tvang nu skulle tillades i hjemmet. Jon Andersen fra Folketingets ombudsmands kontor medvirkede bl.a.

Det havde været fremme i debatten, hvad der ville ske, hvis man som i USA fik pårørende til at fungere som behandlere. Det afviste Jon Andersen, idet det kræver særlig autorisation at være behandler. Det kunne formodentlig også

give nogle konflikter, hvis de pårørende skulle til at behandle dem, som de var pårørende til. Han mente heller ikke, at en kontrakt om tvungen behandling på ubestemt tid nogensinde ville komme på tale i Danmark.

Det vigtigste, Jon Andersen sagde, var nok, at tvangsbehandling ifølge den nuværende lovgivning ikke kan foregå i hjemmet. Mens f.eks. Lov om Social Service beskriver mange former for tvang, så er Psykiatriloven langt mere skrap, hvad det angår. Det er desuden heller ikke let at tvangsindlægge folk i Danmark.

Hvordan vil de pårørende, brugerne og behandlerne have det?

Hvad angår tvangsindlæggelse, så har det tit været nævnt som et stort problem af en del pårørende, at det er for svært at få en sindslidende tvangsindlagt. Derfor kunne man måske forvente, at de pårørende var mere interesseret i den nye psykoseteam-model. Men tværtimod var Ole Aagerup som nævnt meget kritisk, og Ellen Herkild fra *Pårørende til Sindslidende i København* betegnede modellen som udtryk for et tilbageslag i dansk psykiatri. Hun så for sig, at en psykiater eller anden behandler ville komme farende med noget medicin, som blev proppet i den sindslidende, for derefter at smutte igen.

-Hvad med familien, hvad med dem? Er man ligeglad med dem?, spurgte Ellen Herkild.

I sin indledning var Per Vendsborg nu inde på, at behandling for nogle psykotiskes vedkommende kunne komme helt op på 10 timer om ugen. På den anden side var der måske også nogle, som kun havde brug for 15 minutter om ugen. Hertil kom desuden også, at han i interviewet bagefter var inde på, at de økonomiske ressourcer til at gennemføre forsøget måtte blive bestemt fra politisk hold. Det kunne han ikke blande sig i, selv om forholdene kunne vise sig ikke at være de bedste. Så måske er Ellen Herkilds forestilling ikke så langt væk. Ole Aagerup var sikker på, at et psykoseteam efter kort tid helt ville være udskiftet med nye behandlere. Det viste erfaringen, så der ville næsten konstant være nye behandlere, som skulle introduceres til de pårørende.

Det vil naturligvis også få en betydning for brugerne, men der var ikke nogle af de fremmødte brugere, som tog den op.

Til gengæld var der en del behandlere fra det sociale område, som bidrog til den videre debat. Mange af dem var også noget betænkelige ved, hvordan det ville være den dag, hvor freden og trygheden i værestedet blev afløst af en hurtig tur ud til en bruger i sit eget hjem, som måske skulle behandles mod sin egen vilje.

Psykoseteam

af Leonard Stein og Alberto Santos

Leonard Stein, der udviklede ACT-modellen, som på dansk er blevet oversat til Opsøgende Psykoseteam (OP), skrev oprindeligt en bog herom sammen med kollegaen Alberto Santos. Næsten samtidigt med ovennævnte møde udkom oversættelsen til dansk. I et særligt forord til den danske udgave skriver Stein:

-Selv om vi har haft relativt stor succes med at udbrede modellen (om opsøgende psykoseteams, Red.) i USA, har det taget mere end et tiår at nå så langt. Jeg tror, at det vil ske langt hurtigere i Danmark. Danmark har en lang tradition for at yde hjælp til de grupper og enkelt-personer i befolkningen, som har brug for det.

Bogen er udgivet på Hans Reitzels forlag, oversat af Niels Johansen. Udover Steins forord har Per Vendsborg og Agnete Iversen (fra psykiatrien i Sønderjyllands amt) bidraget med korte afsnit om danske forhold.

Bogen er, så vidt jeg kan se, lettere at læse end Per Vendsborgs m.fl.s bog, *Opsøgende Psykoseteam* (1999), som var den forskningsrapport, vi anmeldte i Outsideren nr. 27. På den anden side er den heller ikke fri for en del ikke helt overskuelige undersøgelser. Det bedste i den er formodentlig alle de gode råd, der følger med.

Opsøgende Psykoseteam

Opsøgende psykoseteam, på amerikansk Assertive Community Treatment, er en ny model for behandling af psykoser. Den amerikanske betegnelse betyder "Vedholdende behandling i Lokalsamfundet." Den er udviklet i byen Madison i delstaten Wisconsin, og den er derfor også kendt som Madisonmodellen. Psykiateren Leonard Stein udviklede den sammen med psykologen Mary Ann Test, og den blev først afprøvet i 60'erne på patienter. Grundideen er, at stærkt skizofrene og andre mere behandlingskrævende kan behandles i eget hjem v.h.j.a. et team af behandlere. Det drejer sig om hhv. psykiatere, psykologer, ergoterapeuter, sygeplejersker og andre relevante faggrupper.

Ikke som de andre

Novelle af Dorthe Jørgensen

Det var gode tider, da hans far levede, hvor han dog savnede ham. De havde haft det så hyggeligt sammen.

Om dagen gik han på dagcenter, han havde aldrig været som de andre. Engang spurgte han en af de ansatte i dagcentret, hvorfor, og han svarede, at han var skizofren, men at der var mange andre, der havde det værre. Siden havde han ikke spurgt, men undret sig en del over, hvad det kunne være. Han havde også prøvet at slå ordet op i den store ordbog, hans far havde, men det stod der ikke. Han lignede jo alle mulige andre, man kunne ikke se noget på ham. Han havde sagt til sine brødre, at han godt ville have kone, arbejde og børn ligesom dem. Men de havde sagt, at det kunne han ikke. Der måtte være noget indeni ham, som man ikke kunne se, der var forkert, ellers vidste han ikke, hvad det var.

Når han kom hjem fra dagcenter, gik han tit til købmanden med tomme flasker og ud med skraldespanden. Så ved 6-tiden sagde hans far: nu er der mad Jensen, han kunne godt lide, når faderen kaldte ham Jensen. Så spiste de og vaskede op, og inden TV-avisen var der tid til et spil ludo.

På sommer søndage tog de tit S-toget til dyrehaven. De havde kaffe med, som de drak, medens de så ud over vandet. Nogle gange havde de hans brødres børn med, de passede dem tit, når deres

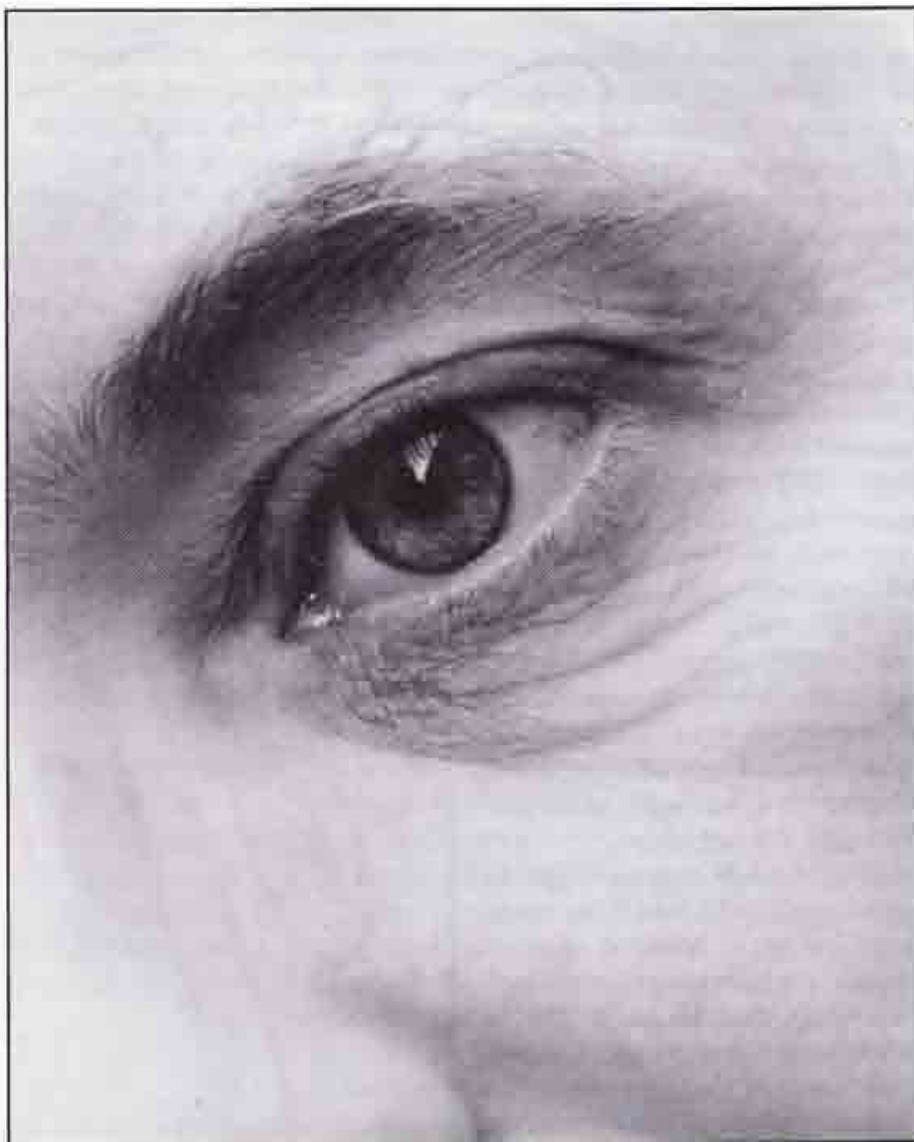

Foto: Jette Nielsen

forældre skulle ud, han var vant til de børn. Han havde skiftet bleer på dem, det var næsten, som det var hans egne børn.

Men pludselig begyndte hans far at ligge i sengen hele dagen og stod kun op og lavede mad. Hans søskende kom næsten hver dag og så til ham. Han spurgte, hvad der var i vejen, men de svarede ham ikke. Så en morgen da han kom ind med morgenkaffe, lå faderen helt stille, og han kunne se, at han var død. Siden kom lægen og hans brødre og ordnede en masse ting.

Så boede han alene og gik på dagcenter hver dag. Maden kom kommunen med, og så kom der hjemmehjælp hver uge, som gjorde rent og vaskede for ham i vaskomaten. Han kunne ikke selv vaske i vaskomaten, han havde aldrig lært det, så han vidste ikke, hvilke knapper man skulle trykke på.

Han ville ikke have deres gamle bras

En gang i mellem inviterede han begge sine brødre på rejemad og hvidvin. Nu havde han jo hele sin fars lejlighed for sig selv. Men der var noget, der undrede ham, og det var, at den enes kone altid tog en vase eller en krukke og spurgte, om hun måtte vaske den af. Han tænkte på, hvad hun mon ville sige, hvis han gjorde det samme i hendes hjem, men det turde han ikke. Det undrede ham også, at de altid havde nogle ting med, som de havde kasseret, fordi de ikke selv kunne bruge dem. De spurgte ham ikke engang, om han ville have dem, men lagde dem ude i hans gang, de regnede vel med, at han kunne bruge sagerne. Han lod dem ligge et par dage, og så smed han dem ud. Han havde tænkt på, at han ville sige til dem, om de ikke kunne smide sagerne ud derhjemme. Han ville ikke have deres gamle bras. Da han skulle købe nyt fjernsyn, spurgte de, hvorfor han ikke købte et brugt. Men de ville jo selv kun have nye ting, så hvorfor skulle han ikke også have noget nyt. De måtte da kunne forstå, at han kun ville have nye ting.

En gang havde han malere i weekenden, og så tænkte han, at han kunne være hos en af brødrene, men de spurgte, om han ikke kunne være på dagcentret, men der var jo lukket i weekenden, så han gik ind på hovedbanen og satte sig på en bænk. Han var også en gang imellem indlagt på hospitalet, når han var træt af det hele derhjemme. Men familien besøgte ham ikke. Jo, en gang havde hans ene bror været lige ved det, men på vejen havde han mødt nogle, han kendte i bussen, og så var han gået på café i stedet for at besøge ham.

På Charlottenborg

Han havde altid gået på efterårsudstillingen på Charlottenborg med sin far, og nu gik hans brødre med ham. Men de snakkede slet ikke med ham, var meget optaget af at snakke med alle mulige, som tilfældigvis var på udstillingen, det var noget underligt noget

syntes han, når de nu var sammen.

Han vidste, at hans brødre gik til koncert i Radiohuset sammen, han ville gerne med. Men da han spurgte, sagde de, at det var ikke noget for ham, hvor kunne de vide det?

Hver gang han havde fødselsdag, ventede han spændt på at få en rigtig fødselsdagsgave. Men de gav ham altid kun en pakke smøger, samtidig med at de forklarede, at han jo havde flere penge end dem. Som de sagde, han havde jo ikke udgifter på hus og bil og ferie. Han kunne ikke forstå det regnskab, han ville også gerne have hus, bil og ferie. De havde også spurg, hvor meget han havde i indtægt om måneden, men han syntes ikke, det ragede dem. Hvad mon de ville sige, hvis han spurgte, hvor meget de tjente.

Behandlet som en 2-årig

I begyndelsen var der mange invitationer fra hans brødre. Han kom til middag, og bagefter sad de og hyggede sig og fik kaffe. Nogle gange

NET
VÆRKSTEDET

Offside

35357344

Et aktivitetssted for mennesker med psykiske og sociale problemer, førtidspensionister, bistandsmodtagere, efterlønnere o.a. Vi er et hyggeligt sted, hvor du kan møde nye kammerater omkring fælles interesser.

I denne sæson tilbyder vi undervisning på følgende kurser: Yoga, Svømning, EDB, Tekstilværksted, Tegning/maling, Astrologi, Badminton, Kropsbevidsthed, Sang, Musik.

Vi har endvidere en ugentlig debatgruppe, og der arrangeres foredrag, danseaften, udflugter o.a.

Kom ind og få et program - eller ring og hør nærmere.

Undervisning, aktiviteter og socialt samvær
Prinsesse Charlottesgade 28, 2200 Kbh. N.

gik de også en tur. Men nogle gange syntes han, de var uforskammede. En aften da de sad og spiste, kom han til at spille. Så talte hans svigerinde til ham, som om han var et barn, han havde set børnetime i fjernsynet, og det var den samme tone hun brugte, som når de talte til en 2-årig. Man sidder da ikke og spilder ved bordet. Han syntes, at det kunne ske for hvem som helst, at man kom til at spille. En anden gang sagde hans svigerinde, at han ikke måtte lave sorte fingre på håndklædet i badeværelset. Men det var ikke ham, og han kunne ikke forstå, at hun ikke også spurgte de andre.

Der var også en gang, hvor hun ikke kunne finde sine frimærker, så spurgte hun, om han havde taget dem, og da spurgte hun heller ikke de andre.

Senere hen kom der ikke så mange invitationer. Han ringede til dem en gang i mellem, men de ringede aldrig til ham, men når han ringede op til dem, sagde de altid, det er længe siden, vi har hørt fra dig. Jo, en enkelt gang havde de ringet, og så havde han ikke været hjemme, han var næsten hjemme altid. Men de blev sure over, at han ikke var hjemme og ville have naboens telefonnummer.

Men han ville ikke give dem nummeret, han syntes de var pjattede, han kunne jo ikke sidde ved telefonen og vente på, at de skulle ringe.

Nogle gange, når han ringede op, og det var hans svigerinde, der tog telefonen, blev forbindelsen pludseligt afbrudt. Han havde fået sin telefon undersøgt, men der var ikke noget i vejen.

Hun gad nok ikke snakke med ham og tog stikket ud. Andre gange når han endelig snakkede med dem, holdt de lange pauser, som om forbindelsen blev afbrudt. Nå, han måtte jo finde sig i lidt af hvert, han var vant til dette, og det var jo nok, fordi han ikke var som de andre.

De havde altid travlt

Han syntes altid, de havde så travlt, når han var der. De snakkede ikke med ham som i gamle dage, de spurgte ikke en gang, hvordan han havde det.

Nogle gange, når han fortalte noget, afbrød de ham pludseligt og begyndte at snakke om noget helt andet, så følte han det, som om han ikke eksisterede.

Tit var det sådan, at når han spurgte sine søskende om et eller andet, sagde de hvabehar, og han måtte gentage det, det var, som om de tænkte, kan han virkelig snakke, nå det var jo nok, fordi han ikke var som de andre, og da hans far levede, havde de mest snakket med ham. Nogle gange snakkede de også om ham, medens han var der.

De sagde f.eks. til hinanden, tror du han kan lide gule ærter, han syntes det var underligt, de kunne da spørge ham selv, når han nu var der. Han havde en gang tilbudt at tørre af ved opvasken, men hans svi-

gerinde sagde, at det var ikke godt nok, så det tilbød han ikke mere. Han havde snakket med sin hjemmehjælp om det, og hun sagde at han var god til at tørre af.

Så skete det, at han to gange måtte sende afbud til sin ene bror, fordi han var forkølet, og så holdt de op med at invitere ham. Andre mennesker blev vel også forkølede, han var ked af det, så ringede han til dem og fik at vide, at hans svigerindes mor var syg af kræft, og at de havde travlt med at hjælpe hende.

Så sagde han, hvis jeg havde kræft, ville I så hjælpe mig, selvfølgelig sagde de. Men han tænkte, at hvis han fik kræft, ville han ikke sige det til dem.

Han besøgte jo stadig den anden bror, og en aften han var der, var der sket en forandring. Når de havde spist, plejede de at hvile sig lidt. Han lå i gæsteværelset, der var en reol med tegneserier, som han ivrigt studerede, men nu var der pludselig nogle pornoblade, bl.a. en som hed »mere glæde« med nogle mænd og kvinder, som tog på hinanden i alle mulige stillinger.

Han følte sig ensom, da han så dem, og endnu mere ensom da han inde fra soveværelset kunne høre sin bror og svigerinde stønne. Lidt efter kom de ud og sendte ham hurtigt væk.

På restaurant

Han havde set i lokalavisen, at der var en del restauranter nede på torvet. Han gik længe og tænkte på, at han ville prøve at gå på restaurant, og en dag tog han mod til sig og gik ind.

Tjeneren tog hans tøj og viste ham et bord, og så kom der et kort, hvor han kunne vælge, hvad han ville spise. Han tog tre retter, det havde han aldrig prøvet før. Medens han ventede på maden, læste han i avisen, det havde han set de andre gøre.

Så snart han var færdig med første ret, kom tjeneren og serverede det næste. Tjeneren snakkede til ham som til de andre. Han følte sig godt tilpas og tænkte, at det ville han gøre, hver gang han fik penge. Næste gang ville han bede tjeneren ringe efter en taxa, det havde han set de andre gøre.

Hans søskende havde sagt, at han altid skulle have deres adresse på sig, når han gik ud, så de kunne blive underrettet, hvis der skete ham noget. De måtte vide, hvis han blev bevidstløs. Men hvorfor skulle de vide det, når han ikke havde særlig meget med dem at gøre.

Han skrev i stedet en seddel med dagcentrets adresse, som han altid havde liggende i lommen. Han var ikke i tvivl om, at familien godt ville med til hans begravelse, så skulle de nok møde op.

Men han havde aftalt med en bedemand, at han skulle ordne det, han havde også betalt ham selv, og så havde han skrevet i sit testamente, at der ikke måtte komme nogen fra familien til begravelsen. Det var gode tider, da hans far levede, hvor han savnede ham, de skulle have været på restaurant sammen.

Debat

Identitet og eksistens i en moderne verden

Jeg synes snart, at det at eksistere i dag er at betragte som at logge sig ind på en chatside på internettet: at eksistere er en mulighed, hvis jeg tilbyder mig, og nogen køber mig. Jeg skal sælge mig selv, vise mig frem, komme med noget attraktivt.

Af Christina Bech

Hvorfor føler nogle sig tilsyneladende hurtigt godt tilpas sammen med nye mennesker, ved start på en uddannelse, en arbejdsplads, på et højskoleophold, ja, i alle de situationer, hvor man møder nye mennesker? Mens andre, deriblandt jeg selv, har svært ved

at begå sig, finde ud af, hvad man kan og ikke kan og går grædende hjem ikke kun de første par dage, men måske i flere måneder, hvis ikke de har opgivet inden?

En del mennesker falder uden for uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet i dag. Unge på 25-30 år er på førtidspension, og man ser 31-årige som jeg selv, der aldrig har haft et fuldtidsarbejde. Nogle af dem, der er udenfor, beklager sig, føler sig tilovers og forment adgang til at beskæftige sig med noget meningsfyldt.

Mange med arbejde beklager sig også - de har for travlt, der er for dårligt fysisk og psykisk arbejdsmiljø. I servicebranchen er der for mange aggressive mennesker, folk stiller højere og højere krav - det skal gå hurtigt, og ekspedienterne skal vide en hel masse. Socialarbejdere, pædagoger og lærere er også et forfulgt folkefærd - det er dem, der får skylden, hvis nogle mener, nogen andre er for dårligt opdragede og uddannede.

Anstrengende at skulle manifestere sig kraftigt

Jeg tror, at en af grundene til, at vi er havnet i denne situation, er, at vi ser os selv og andre som individer. Der har været brug for at gøre det, fra 1849 med grundloven og opad til 70'erne med fokus på kvindens frigørelse, men nu er det kammet over, synes jeg.

Der er behov for, at vi ser os som gruppe igen og igen begynder at lægge mærke til hinanden - i dag er det, som om man skal manifestere sig meget kraftigt for at blive lagt mærke til - det er meget anstrengende!

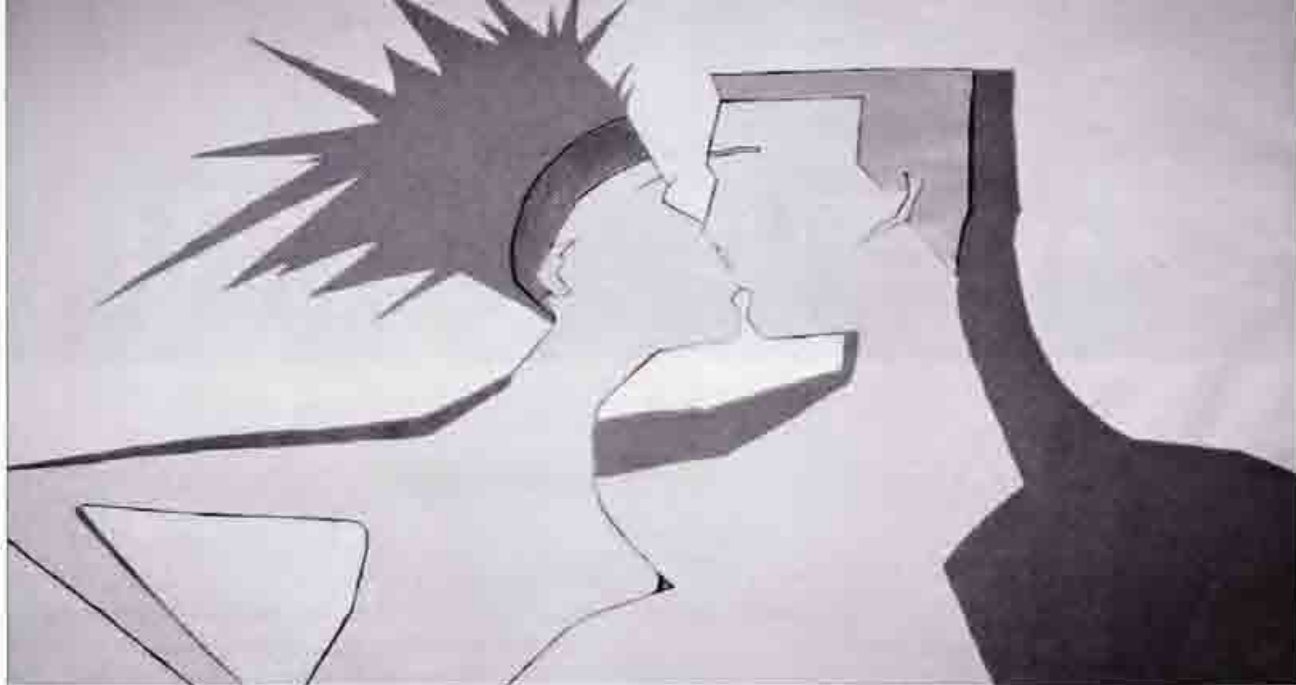
Imens jeg skrev ovenstående, kom jeg tilfældigvis en dag til at åbne for P1 i radioen. Der var en udsendelse om gymnasiet i dag og ungdommen i dag.

Udsendelsen startede med, at lærere fra Steenhus gymnasium i Holbæk, der i gennemsnit havde undervist i gymnasiet i over 20 år, fortalte, hvordan de oplevede, gymnasiets unge havde forandret sig.

En markant ting var, at unge i dag ikke er politisk og religiøst engagerede. Det var de fleste ellers for bare 20 år siden. Gymnasiet er ikke mere et sted for eliten - 50 % af en ungdomsårgang i dag går i gymnasiet. Og det er en udvikling, der er gået stærkt - i 50'erne gik kun 7 % i gymnasiet. Dette gør, sagde en af lærerne, at der er en meget større faglig bredde og mange flere forskellige forventninger til det at gå i gymnasiet. Der var en lærer, der havde lavet en konklusion på nogle eksamensstile, i hvilke eleverne havde skrevet om, hvordan de havde opfattet det at være ung og gå i gymnasiet. Der havde været nogle, der havde oplevet det som interessant at gå der, nogle havde opfattet det som meget slidsomt, andre gymnasietiden som en fed social oplevelse, og nogen havde følt sig helt umotiverede i forhold til at gå der og egentlig ikke rigtig vidst, hvad de gik der for. Så stor en forskel havde der været. En gymnasieelev blev refereret for i udsendelsen at have skrevet i sin stil, at »det eneste, vi har til fælles, det er, at vi intet har til fælles.«

Den unge er centrum i sit eget univers

Birgitte Simonsen, der er ungdomsforsker, havde også noget at sige i udsendelsen. Hun mente, at alle unge i den ny ungdomsgeneration har store forventninger

Billede: Steen Olsen

til deres fremtidige arbejds- og familieliv. De tror på markedsmekanismerne - altså at samfundet skabes efter udbud og efterspørgselsmekanismen, så de er gode til at vælge til og fra. De er kastet ud i at føle sig som individuelle væsener - de føler, at der intet er, der tegner sig som en selvfølgelighed og ikke skal vælges. Når de skal vælge erhverv, er der ingen, der vil have et almindeligt job - det skal være et livsprojekt, noget der understøtter deres selvfølelse, det de skal være. De er blevet svære at få i gang med noget i skolerne og på arbejdspladserne, som de ikke synes, de skal tage sig af - de afbryder uddannelses- og læreforløb, hvis det ikke »føles rigtigt.« Moralen er lidt, at når man ikke kan vide, hvor udviklingen går hen, kan man lige så godt gå efter, hvor man selv vil hen. Som Simonsen formulerer det: »Den unge er i centrum af sit eget univers«.

På den måde er det blevet sværere at være ung i dag, konkluderer hun. Også med hensyn til fritidslivet, som fylder meget mere end før. De unge har en stor ungdomskultur med venner, tøj, computer, mobiltelefoner, musik m.m. Før gled voksen- og ungdomslivet mere sammen i ét.

Min problemstilling var, hvorfor så mange både på og udenfor arbejdsmarkedet har det så dårligt, som jeg mener er tilfældet. Jeg har refereret ovenstående radioudsendelse, fordi jeg mener, beskrivelserne af de unges identitetstilstand i mange henseender, i hvert fald delvist, kan siges at gælde for de fleste mennesker i dag. Der er mange, tror jeg, der netop føler sig kastet ud i at føle sig som individuelle væsener.

Fredagsblues igen

Jeg vil slutte med noget, jeg helt spontant skrev en fredag, jeg kom hjem fra en uge i uddannelsessystemet:

Ja, så er det endelig fredag.

Fredagsblues igen. Med swing i. For 1 uge er gået.

Et mirakel i den her forbandede IT = individuelle Tumpeverden, hvor alle unge virker som psykiske dværge.

What a Terrible World!

At overleve en uge.

Endelig er der fred. Jeg er for første gang i ro alene.

Der er så meget larm alle vegne.

Alle de udefra kommende lyde gør mig svævende, som om jeg er derude blandt satellitterne, internet-opkoblingerne og megahertzene. Disse radioaktive stråler suger min bevidsthed med sig.

Ved siden af lever min krop sit helt eget liv. Jeg må tænke mig til dens behov, for jeg kan ikke føle.

Hvor er jeg henne?

Eksistens er en mulighed, hvis nogen køber mig

Jeg synes snart, at det at eksistere i dag er at betragte som at logge sig ind på en chatside på internettet; at eksistere er en mulighed, hvis jeg tilbyder mig, og nogen køber mig. Jeg skal sælge mig selv, vise mig frem, komme med noget attraktivt.

Der er ingen tryghed mere. Jeg indgår ikke naturligt i et fællesskab med nogen, hvor jeg altid vil betyde noget, for næste dag er der måske nogen andre, der logger sig ind på chatsiden.

Jeg forstår godt, mange søger i religiøse samfund efter holdepunkter og sandhed. Når et menneske ikke føler sig tryk, som er dets sande sociale behov, så kan det ske, at det begynder at lede efter sandheden, ikke som en følelse, men som en tanke, som ord. For hvordan er sandhed, når et menneske er tryk og veltilpas sammen med andre mennesker?

Ja, min oplevelse er, at den kommer i glimt. Jeg aner den, når kommunikationen mellem mennesker flyder levende og frit.

En gruppe mennesker kan skabe sandhedens glimt

Fortsættes side 15

Læserne Mener

Skånejob udnytter de svage

Som fortidspensionist har jeg nogle gange prøvet skånejobs af med et tvivlsomt resultat.

Pt. arbejder jeg med rengøring 16 timer om ugen på Amager. Den enkelte, der er ansat efter skånejobreglerne, bliver fastholdt i en underbetalt og på lang sigt uholdbar situation.

Intentionerne fra Socialministeriet og regeringen er umiddelbart gode. Så mange som muligt med resterhvervsevne skal tilbydes beskæftigelse på arbejdsmarkedet. Der er dog noget helt galt med ordningen. Vilkårene er slet ikke rimelige.

Mange steder skal man arbejde den første måned gratis i praktik. Dette har jeg afprøvet i en lokal butik på Amager med stor bitterhed til følge.

I begyndelsen af 1999 var jeg ansat hos en entreprenør, hvor arbejdet blev mere og mere omfattende og fysisk hårdt. Hvis man bliver ansat, er det typisk med en gage, der svarer til en tredjedel af mindstelønnen (31 kr/time). Med hensyn til arbejdsgiverne kan man have en mistanke

om, at de betragter den sociale pension som en del af lønnen for det arbejde, man udfører.

Fejlen ligger ikke kun hos arbejdsgiverne, men væsentligst hos Socialministeriet og blandt andet Københavns Jobformidling, der udstikker retningslinier for ordningen.

Aflønnen skal der blandt andet svares 40 procent i skat, ATP, samt otte procent AMBI m.v. Oven i dette trækker sociale centret i ydelserne, så man får mindre i boligtilskud og medicin- samt tandlægehjælp. Udbyttet er max. 10 kroner i timen.

Hvor er guleroden henne, og hvordan kan man overhovedet fra Socialministeriets side forvente, at nogen synes, at ordningen er attraktiv?

Selv er jeg 41 år, og jeg føler mig ind imellem noget til grin, når jeg yder en god arbejdsindsats.

Peter Gross
København S

Folkehøring om psykiatrien

Torsdag den 9. november holdt Socialministeriet en folkehøring om psykiatrien her i Århus. Der var mødt hele 400 op for at komme med input til bl.a. sundhedsminister Sonja Mikkelsen og socialminister Henrik Dam Kristensen. Sonja Mikkelsen holdt velkomsttalen, som var holdt i generelle vendinger og selvfølgeligheder. Ingen kontroversielle udtalelser!

Derefter kom en psykiater samt en psykolog på talerstolen. De talte begge om sammenhængen mellem krop og psyke, samt at hjernen påvirkes af det der sker i omgivelserne.

De sindslidendes største ønske er, at det sociale netværk skal fungere, det vil sige, at de har en kreds af familie og venner, som de har kontakt med.

Derefter var ordet frit fra salen, folk sagde ofte noget, der havde med dem selv at gøre.

F.eks. gjorde en opmærksom på en bog, han havde skrevet, en gjorde reklame for sin højskole, og en talte om musik som et væsentligt behandlings-tilbud - hun var selv musik terapeut.

Fra brugerside blev sagt: »Vi er isolerede på værestederne, vi vil ud i samfundet til de raske. Jeg kender mange, der har mistet kontakten til familie og venner.«

Den tidligere borgmester her i byen, Thorkild Simonsen, fortalte, at hans barnebarn, der er psykisk syg, ikke trives på en voksenafdeling.

Thorkild mente, at aldersgrænsen burde sættes i vejret, så de kunne være længere tid på en ungdoms-afdeling.

Det bedste, der blev sagt, var, at behandlernes syn på patienterne skal ændres. De skal have et

ligeværdigt menneskesyn.

Det er åbenbart ikke ret ligeværdigt på hospitaler og dets lige.

Så kom pausen, hvor man kunne få kaffe, kage samt frugt. Derefter fortsatte høringen.

Meningen med det hele er, at politi-

kerne skal hører på alt det, der bliver sagt, for til sidst måske at lave nye love på baggrund af det, der blev sagt her i Århus i starten af november.

Tom Jil Pedersen
8541 Skodstrup

Åbent brev til Egon Gad

Måske skulle du læse mit indlæg igen. Jeg har på intet tidspunkt givet udtryk for, at det var et udtryk for mangel på selvspekt at kalde sig for skizofren eller sindslidende.

Tosse, gal, outsider, kolbøtte. Ja, det mener jer er en nedvurdering af sig selv. Jeg lægger ikke skjul på over for omverden, at jeg er sindslidende, men jeg gør det ikke til hele min identitet. Jeg præsenterer mig ikke som sindslidende eller skizofren. Jeg præsenterer mig som Anette. Og hvis andre mennesker spørger til min baggrund, ja så står jeg da ved, at mit erfarings- og livsgrundlag er en sindslidelse.

Anette Christensen
8270 Højbjerg.

Eksistens... Fortsat fra side 13

tilsammen.»

Det var så sådan, som jeg oplevede livet en fredag. Jeg håber, læseren kan se ud af dette hverdagsdokument, at vi mere end nogen sinde har brug for at føle os som del af en gruppe, så vi igen kan skimte sandhedens glimt sammen!

Hvis nogen efter mig her i OUTside- ren vil overtage stafetten og beskrive om og hvis, hvordan de føler sig kastet ud i at føle sig som individuelle væsener, så vil jeg mene, vi kan håbe på et glimt.

Café Offside

arbejdsglæde - fællesskab - økologi

Brug caféen:

Som frivillig cafémedarbejder:

Som kunde:

Hvis du er førtidspensionist eller arbejdsledig, kan du blive frivillig cafémedarbejder. Vær med til at drive en god café - du vælger selv arbejdsdage og -opgaver. Der kræves ingen forkundskaber. Ring og hør nærmere. Caféen er fra 1997 godkendt som økologisk Café.

Kan du spise et sundt måltid varmt mad for 25 kr., læse dagens avis, få en sludder med naboen og nyde billederne i cafégalleriet.

Ca. en gang om måneden er der aftenåbent med musik, foredrag og lign.

Stats-
kontrolleret
økologisk

Priser:

Dagens ret	25,-
Kaffe	4,-
Ocola	8,-
Søbogaard vand	8,-
Grønsagstærte	12,-

Åbningstider:

Mandag:	12-16
Tirsdag:	12-16
Onsdag:	12-16
Fredag:	12-16

Stevnsgrøde 3-5 2200 Kbh N. - Telf. 35 370473

I 2001 taler alle om spiseforstyrrelser - Sara Lotz gør noget ved det

Interview af Michael P. Krog

I begyndelsen af 2001 starter en stor landsdækkende velgørenheds-reklamekampagne om spiseforstyrrelser.

Spiseforstyrrelser er et stadig stigende problem med stor dødelighed for især unge mennesker. Spiseforstyrrelser kan deles op i tre kategorier: Anoreksi - mennesker, som udsulter sig; Bulimi - mennesker, der grovæder for derefter at kaste maden op; og Tvangsspising, hvor maden ikke kastes op, men medvirker til en til tider stor overvægt.

Der har været forsøgt forskellige former for behandling gennem årene. Den er foregået både indenfor og udenfor hospitalssystemet, og som man ser i anden psykiatri, er der også her stor mangel på ressourcer. Senest har de københavnske psykiatrioverlæger sagt, at der er brug for mindst 80 ekstra behandlingspladser.

Den 27. November 2000 blev der i Politikens kronik også rejst kritik af behandlingen af mennesker med spiseforstyrrelser af psykiater og lektor i medicinsk kvinde- og kønsforskning Birgit Petersson. Hun mener, at man må tænke og prioritere behandlingen anderledes, end den foregår i øjeblikket.

Sara Lotz tager sagen i egen hånd

Sara Lotz har taget sagen i sin egen hånd og startet sin egen konsulentvirksomhed i rådgivning om spiseforstyrrelser. Hun er 38 år og har selv prøvet sygdommen på egen krop. Hun slap af med den fysiske side af sygdommen for 12 år siden. Nu arbejder hun med at skabe forståelse og accept af problemerne og deres omfang. Sara Lotz var også for nogle år siden med til at starte Anoreksiforeningen, som nu står for den landsdækkende kampagne om spiseforstyrrelser.

- »Efter 30 års tåbelig behandling af spiseforstyrrelser er pigerne endnu værre stillet, end de var før. Nu er der også alle dødstallene, de kan læne sig op ad, så de på forhånd opgiver håbet om nogensinde at blive raske,« fortæller Sara Lotz.

Sara Lotz tror på tillid som det absolut mest fundamentale i behandlingen af en person med anoreksi. Indtil nu har hun arbejdet mest for egen regning og idealisme. Men hendes drøm er at stable et behandlings- og rådgivningssted på benene efter den canadiske terapeut Peggy Claude-Pierres model.

»Peggy Claude-Pierre har lavet et behandlingshjem, der bygger på helt andre principper end dem, vi er vant til. Pigerne kan komme så dødssyge, at de ikke kan gå selv. Men efter tre-fire måneder er deres livsenergi vendt tilbage, og de kan begynde den mere langsigtede behandling. Når de har valgt livet til igen, går det støt og roligt fremad mod målet: Helbredelse.

Peggy Claude-Pierres behandlingsmåde er at give pigerne masser af indføling, accept, rummelighed og tillid.

Erfaringsindsamling nødvendig

Sara Lotz har selv prøvet både den dårlige og den gode behandling og

Sara Lotz

er overbevist om at langt de fleste kan komme ud af sygdommen igen. Men behandlerne er ikke dygtige nok.

Derfor skal der samles erfaringer og viden ind. Sara vil bruge historierne og erfaringerne til at kunne skabe de bedste rammer for en bedre behandling og som dokumentation overfor politikere og behandlere. Hun vil senere danne netværksgrupper for bl.a. behandlere og pårørende, hvori man kan diskutere og udveksle erfaringer.

Derfor - hvis du har en historie, nogle gode eller dårlige erfaringer eller andet på hjerte, er du velkommen til at kontakte OUTsideren og Sara Lotz.

Fortæl os om både positive og negative oplevelser med det etablerede system, private behandlere eller egen behandling, dine idéer, frustrationer, sejre, håbløshed, magtesløshed, gode råd til andre og så videre. Vi vil så vende tilbage og følge reklamekampagnen op med nye artikler.

Skriv til: Sara Lotz, Willemoesgade 23, 2100 København Ø, eller: Michael P. Krog, Tidsskriftet OUTsideren, Prinsesse Charlottesgade 28, 2200 København N.

Stor kampagne mod spiseforstyrrelser starter

Af Michael P. Krog

Anoreksiforeningen er den organisation, som i 2001 får glæde af det årlige velgørenhedsinitiativ: Reklame for Alvor. Det blev reklamebureauet D'Arcy, der skal stå for at få budskabet ud på en ny måde. De vandt bl.a. med en annonce, hvor man ser en nøgen ung pige. Ved første øjekast ser hun sund nok ud, men på hendes ryg står tatoveret: »Jeg ødelægger mig selv. Mit liv er en evig stræben efter at være perfekt. Jeg må kun leve når jeg er fejlfri. Jeg skulle ikke have været født«.

Det er tredje år, at Dansk Markedsføringsforbund har udskrevet konkurrencen, som vinder af et reklamebureau. Det får derefter lov til at arbejde gratis for en god sag, og reklamerne bliver bragt i stort set samtlige danske medier - også gratis. Det skulle til gengæld vise, at reklamebranchen er bedre end sit rygte og måske særligt i år gør bod på, at samme branche ofte kritiseres for at have en del af skylden for spiseforstyrrelser.

Ud af de tre kampagner har de to handlet om psykiske sygdomme. Den første var kampagnen, som kørte i 1999 og handlede om at nedbryde tabuer om psykiske lidel-

ser. Det var de fire landsdækkende organisationer PsykiatriFonden, SIND, Pårørendeforeningen og BUPs, som dengang stod for kampagnen.

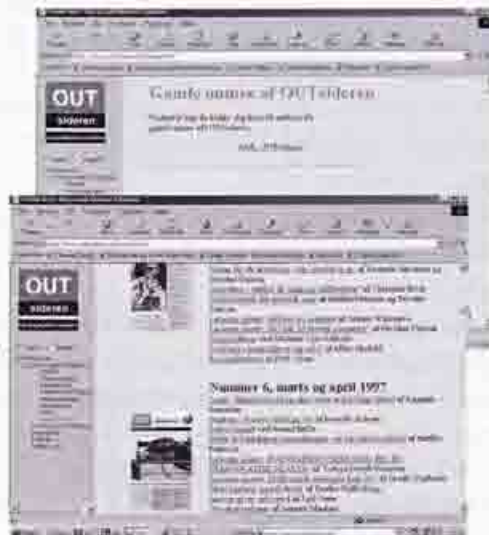
I 2000 vandt Foreningen til Integration af Nydanskere på Arbejdsmarkedet bl.a. med budskabet: »Når jeg bliver hvid, vil jeg være elektriker«. Dette år gav annonceindrykninger og medieomtale, som svarede til 13 millioner kroner. Kampagnen fik ekstra vind ved at Dansk Folkeparti indrykkede en modkampagne i Jyllands-Posten med ordene: »Når jeg bliver muslim, vil jeg have en bolig.«

Årets kampagne om spiseforstyrrelser blev udvalgt med begrundelsen om, at reklamebureauet styrer uden om bræk, selvmord og andre groteske billeder. I stedet bevæger reklamerne sig ind i et »feminint, poetisk og tilsyneladende normalt univers - der er til at holde ud at se på, og som ikke er til at komme uden om, fordi der alligevel er noget galt«.

Gå på opdagelse i OUTsideren www.OUTsideren.dk

Nu har du mulighed for at læse alle de gamle numre (1-26) af OUTsideren på internettet og gå på opdagelse i de mange spændende artikler, vi har bragt igennem tiden. Her kan du møde interviews med internationalt anerkendte forskere som Johan Cullberg fra Sverige og Cheflæge Loren Mosher fra USA. Du kan også møde indignerede læsere og intelligente og indsigtfulde brugere, der krydser klinger med systemet. Her er et udpluk:

- nr. 4. *Internationalt konference om stemmehørelse.*
- nr. 5. *Lakha Lama fortæller om psykiatrien set fra Østen.*
- nr. 7. *Vi er mennesker: En artikel der er et must for behandlere.*
- nr. 8. *Fortvivlelse er bevidsthed. Filosofi på højt plan.*
- nr. 9. *Sol, sommer og Cipramil. Tankevækkende novelle.*
- nr. 12. *Når nøden er størst, er Lundbeck nærmest. Kritisk analyse.*
- nr. 13. *Temanummer om medicinfri behandling.*
- nr. 14. *Temanummer om sindssyge og mystik.*
- nr. 16. *Temanummer om det gode liv.*
- nr. 18. *Faldskærm for førstegangsindlagte. Interview Johan Cullberg.*
- nr. 20. *Jazz og kunst som medicin. Portræt af Hans Henrik Lørfeldt.*
- nr. 22. *Dæmonbesat og straffet af gud. Historisk analyse.*
- nr. 23. *Temanummer om psykiatrien i det nye årtusinde.*
- nr. 25. *Temanummer om fedme.*

Orientering

Grønne piller er ikke lykken

Perikonpræparaterne virker anderledes, end man troede. Og det er andre, end man forventede, der har glæde af dem. Ifølge en ny dansk undersøgelse så virker den lange række af de såkaldte grønne lykkepiller baseret på lægeplanten perikon ikke på samme vis som de traditionelle lykkepiller. Man har hidtil troet, at også de grønne piller stimulerede hjernens serotonin-system, men det har vist sig ikke at holde stik. Derfor giver det ingen mening at kalde dem lykkepiller, fortæller overlæge dr. med. Kaj Winther, Amtssygehuset i Gentofte, til dagbladet Politiken.

Et forskerteam, hvori Kaj Winther indgik, har testet et af de mange perikonpræparater på 39 mennesker med lettere depressive symptomer som modløshed, tristhed og nedtrykthed - folk der typisk ikke søger læge.

Konklusionen er, at Perikon især hjælper mennesker, hvis humør svinger meget, så de i perioder er nedtrykte, men til andre tider det modsatte. Hører man derimod til dem, der generelt føler sig trist til mode, virker pillerne ikke. Det er første gang, at pillerne er blevet testet i et dansk videnskabeligt kontrolleret forskningsprojekt.

Kilde: Politiken 25/11-00

Virus årsag til depression

Virus er mulig årsag til depression. Depression kan være en infektionssygdom. Det beretter Göteborg-Posten i maj i anledning af nye forskningsresultater ved Robert Koch instituttet i Berlin. Undersøgelser viser, at halvdelen af gruppen med vedvarende depression er inficeret med Bornavirus. Efter behandling med antivirumidlet Amantadin blev 70% ud af 50 depressive hurtigt raske.

Bornavirus er et gammelt virus, som findes hos forskellige husdyr som f.eks. heste, får og køer, og kan også forefindes hos katte.

Det er endnu uklart, hvordan viruset fremkalder depressionen, men man ved, at det påvirker hjernens limbiske system, der er sæde for vores følelser. Liv Bode, som leder forskningen, har den hypotese, at viruset påvirker hjernens biokemi og på den måde medvirker til de depressive lidelser.

Kilde: Revansch, nr. 4-2000

Deprimerede uden behandling

Depression: Mellem 50.000 og 100.000 mennesker er alvorligt deprimerede uden at søge hjælp. De lever alene med deres sygdom eller sammen med pårørende, som nægter at erkende, at noget er galt, skriver Ritzaus Bureau. Ifølge overlæge, dr. med. Jes Gerlach er det almindeligt at leve med depression i op mod 10 år, før man søger hjælp.

Dagens medicin 12/10-2000

Psykoseteams sparer penge

Bent Hansen, formand for amternes sundhedsudvalg, skønner ifølge beregninger, at amterne kan spare op til 80 mio. kr. om året ved at indføre opsøgende psykoseteam, der kan resultere i nedlæggelse af hver fjerde sengeplads på de psykiatriske hospitaler. Bent Hansen advarer dog mod at skære i amternes budgetter, for det viser sig, om modellen fungerer.

Dagens medicin 12/10-2000

Workshop med Loren Mosher:

Psykiateren Loren Mosher, tidligere cheflæge ved Mental Health Services i San Diego i Californien og medforfatter til bogen "Samfundspsykiatri" (Hans Reitzel, 1996), kommer til Danmark.

Mandag den 26. februar 2001 kl. 10.00-17.00 har interesserede mulighed for at deltage i en workshop med Loren Mosher. Emnerne for workshopen vil dels være Moshers erfaringer fra det medicinfrie Soteria-projekt og erfaringer med og holdninger til behandling i eget hjem som for eksempel opsøgende psykoseteams.

Arbejdssproget på workshopen bliver engelsk, og prisen for deltagelse omkring 1300 kr. inklusive forplejning. Tilmelding skal ske til Michael Freiesleben, der som dansk arrangør også kan bidrage med flere oplysninger. Kontakt Michael på arbejde på telefon 86 51 08 38 eller hjemme på telefon 86 89 15 57

Kilde: Socialpsykiatri 6, December 2000

(På OUTsiderens hjemmeside under gamle numre kan du læse om Loren Moshers arbejde i nummer 13 og 16)

Hjælp til unge spiseforstyrrede

Svanen i Hillerød er et nyt tilbud til spiseforstyrrede unge, som åbnede den 16/10-2000.

På centret vil man tilbyde psyko-terapeutisk behandling.

Centeret har dog endnu ikke fået driftsomkostningerne dækket, og patienterne må derfor selv betale for behandlingen.

Dagens medicin 12/10-2000

Alternativ behandling skal evalueres, så skidt kan skelnes fra kanel

Alternativ behandling bruges af mange, men vi mangler at systematisere og analysere erfaringerne med behandlingerne.

Der er brug for systematisk indsamling af patienternes erfaringer med etablerede og alternative behandlingsformer.

Ellers risikerer Danmark at blive sejlet agterud i den internationale tendens, hvor der i disse år bygges bro mellem de traditionelle læger og alternative behandlere.

»I flere lande kan patienter på hospitaler vælge alternative behandlinger, eksempelvis i kombination med etablerede behandlinger. Men der mangler mere forskning på området, der kan vise forskellige behandlings muligheder og begrænsninger,« siger Laila Launso. På DrugDebate.com beskriver lektor Laila Launso to patienters erfaringer med alternativ behandling.

Hun opfordrer desuden til, at DrugDebate.com udvikler sig til et forum for formidling af borgernes erfaringer med alternative eller etablerede behandlinger overfor sygdomme og helbredsproblemer.

Læs Laila Launso's indlæg på www.drugdebate.com og skriv dine egne erfaringer med alternativ behandling.

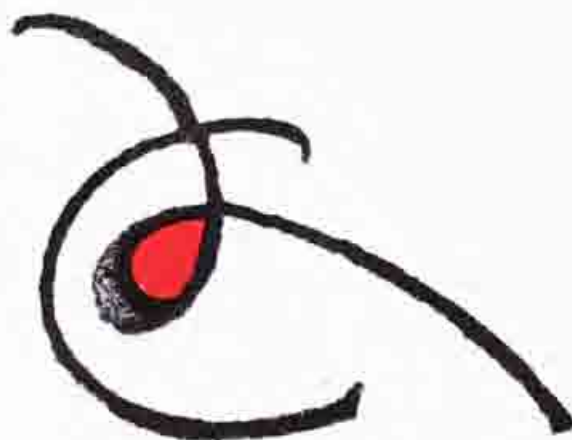
Kilde: Drugdebate.com nyhedsbrev

Høring om sindslidendes forhold

Den 9. november blev der gennemført en folkehøring i Århus. Indkaldere var sundhedsminister Sonja Mikkelsen og Socialminister Henrik Dam Kristensen. I invitationen skrev de to ministre bl.a.:

“En af udfordringerne i de kommende år bliver at udvikle det menneskesyn og de værdier, der fungerer som ledetråd for det daglige samspil mellem personalet og brugerne/patienterne og de pårørende. I den forbindelse er det positivt, at der nu flere steder i landet er vedtaget gennemarbejdede principper for samarbejdet med brugerne/patienterne og de pårørende. Det er den sindslidendes situation, der er udgangspunkt for indsatsen, og kvaliteten af den samlede indsats afhænger af, at der er sammenhæng mellem tilbuddene i sundhedssektoren og socialsektoren. Derfor skal vi i de kommende år styrke og videreudvikle samarbejdet på tværs af de sundhedsfaglige og de socialfaglige tilbud.”

Kilde Socialpsykiatri, December 2000

Støtte og Kontakt Centeret

Tlf. 3314 9841

Døgnrådgivning

Café 24

Åben for personlig og telefonisk kontakt alle årets dage for sindslidende københavnere. Personlig rådgivning, gratis og anonymt alle dage 9-22.

Åbent alle årets dage fra kl. 14-22. Vi serverer varm mad hver dag kl. 18.00. Linnésgade 24.

Der er også mulighed for værksteder og andre aktiviteter.

Vi tilbyder juridisk, psykologisk og socialrådgiver støtte. Telefonisk rådgivning hele døgnet.

Støtte Kontakt Personer.

Du kan få hjælp i hverdagen helt anonymt og gratis.

Linnésgade 24²

1361 Kbh. K.

Børn med psykisk syge forældre

Torsdag d. 26.10.00 afholdt SUS (Socialt Udviklingscenter) en minikonference på Københavns Pædagogseminarium, Kbh.Ø.

I den anledning blev der udleveret en "Inspirations-mappe" til hver af de repræsenterede uddannelsesinstitutioner – socialpsykiatriske tilbud, så disse kunne arbejde videre med materialet hjemme. Der blev på konferencen ikke lagt skjul på, hvor vigtigt et arbejde det er at tage sig af disse børn, der, hvis der ikke bliver gjort noget for dem i barne- og ungdomsårene, i stort tal vil ende i behandlingssystemet som voksne.

Det var sværere at forstå, hvad børnene led af og på forhånd var dømt til at gennemleve, fordi de normalt optrådte som nemme børn. Heldigvis var den sidste halvdel af konferencen for disse glemte børn overladt til en repræsentant for dem, nemlig skuespilleren Jens Arentzen. Han kunne formulere problemerne ved at fortælle om sit eget liv. Han fandt "allerede" ud af, hvad han fejlede i nogen og fyrrer års alderen og kunne selv bearbejde det. Disse erkendelser – oplevelser – var værd at høre på, så i stedet for at skrive mere om, hvad de kommende behandlere lærte på konferencen, føles det

Jens Arentzen

mere relevant at få en samtale med Jens Arentzen om disse børns psykiske problemer. Vi når det ikke i dette nummer, men vi vil slippe ham løs på bladets spalter i næste nummer.

- er et aktivitetssted og en blød arbejdsplads for mennesker med psykosocial problembaggrund, bistanmodtagere, efterlønnere, førtidspensionister m.fl.

- er et hyggeligt, økologisk gartneri beliggende i den lille landsby, Vadsby, tæt på Sengeløse og Taastrup. I egen minibus klarer vi transporten mellem Nørrebro og Vadsby én til to gange om dagen efter behov.

- er godt kammeratskab, jord under neglene, fysisk aktivitet, højt til himlen og masser af frisk luft.

- er også cykel- og busture til andre projekter og gartnerier.

Du kan også være med som:

* frivillig medarbejder * turdeltager * kunde * eller bare som nysgerrig for at snuse lidt.

Åbningsdage og tider

Åbningsdage og -tider afhænger af årstiden. Der er typisk åbent 4 dage pr. uge om sommeren og 3 dage pr. uge om vinteren.

Ring for at høre nærmere om de aktuelle åbningsdage og -tider samt de aktuelle aktiviteter.

Stats-
kontrolleret
økologisk

Gartneri Offside,
Stevnsvej 3-5, 2200 N
Tlf.: 2124 8755 / 4371 9917

Outsideren Sonnenstern

Friedrich Schröder-Sonnenstern blev med sine fantastiske tegninger en af dette århundredes mest kendte gale-malere. Hans billeder solgtes for tusindvis af kroner og dog blev han aldrig helt accepteret, dertil var han for kontroversiel.

Af Karlo Hansen

Tyskeren Friedrich Schröder-Sonnenstern (1892-1975) blev i et af sine sidste leveår skildret i sit hjem af Virtus Schade som en næsten alt for velkendt outsider:

- Overalt flød det med flere måneders affald – tomme flasker, papirer, blade, tobakssmulder. En hånd kunne knap finde hvile på et bord, en hylde eller blot en vandret flade. Lejligheden i et af Berlins fattigkvarterer var proppet til det yderste med synligt armod, forfald og rod. Men rettede man blikket mod boligens indehaver og lyttede til hans ord, kunne man let få det indtryk, at man sad overfor en kamæleon, der kunne iklæde sig de utroligste roller.

Det ene øjeblik kunne man som besøgende få den overbevisning, at man sad overfor en imbecil. Øjnene, ansigtet – ja hele kroppen formåede uden antydning af bedragerisk skuespil at udtrykke "ubegavet sinke". I det næste øjeblik blev man præsenteret for en "fandenivoldsk samfundsrevser med glødende øjne", der havde ordene i sin magt. Inden samtalen var forbi, havde værten på mesterlig vis iklædt sig de besynderligste roller, enten som en barnlig naivist, et undertrykt menneske eller et menneske med storhedsvanid.

Sonnensterns liv var fuldt af dramatiske modsætninger. Han var undertrykt og messias, bondefanger og anklager, forsumpet hjemløs, helbreder og sandsiger og ikke mindst en højt respekteret kunstner, der fik adgang til de bonede gulve på Berlins Kunstakademi. Det fundamentalt dobbeltsidede i hans personlighed kom også til udtryk i hans billedverden, og den mytologi, han anvendte, blev lige så kompliceret som hans indholdsrige liv.

Jeg er verdens største maler

På det fremlagte visitkort med guldskrift fra 1930'erne stod: "Geheimeråd, professor, dr. phil. Eliot Gnass von Sonnenstern, fagpsykolog m. speciale i universitetsvidenskaber." Uforbeholdent og uden omsvøb kom det nu:

-Jeg er verdens største maler.

I 1960'erne blev Sonnenstern udråbt til en af Tysklands største kunstnere, og hans værker opnåede svimlende priser. Mens andre tjente formuer, nåede hverken berømmelse eller penge helt at trænge igen-

Foto: Herbert Hoffmann, fra udstillingskataloget Outsider

nem til ham selv.

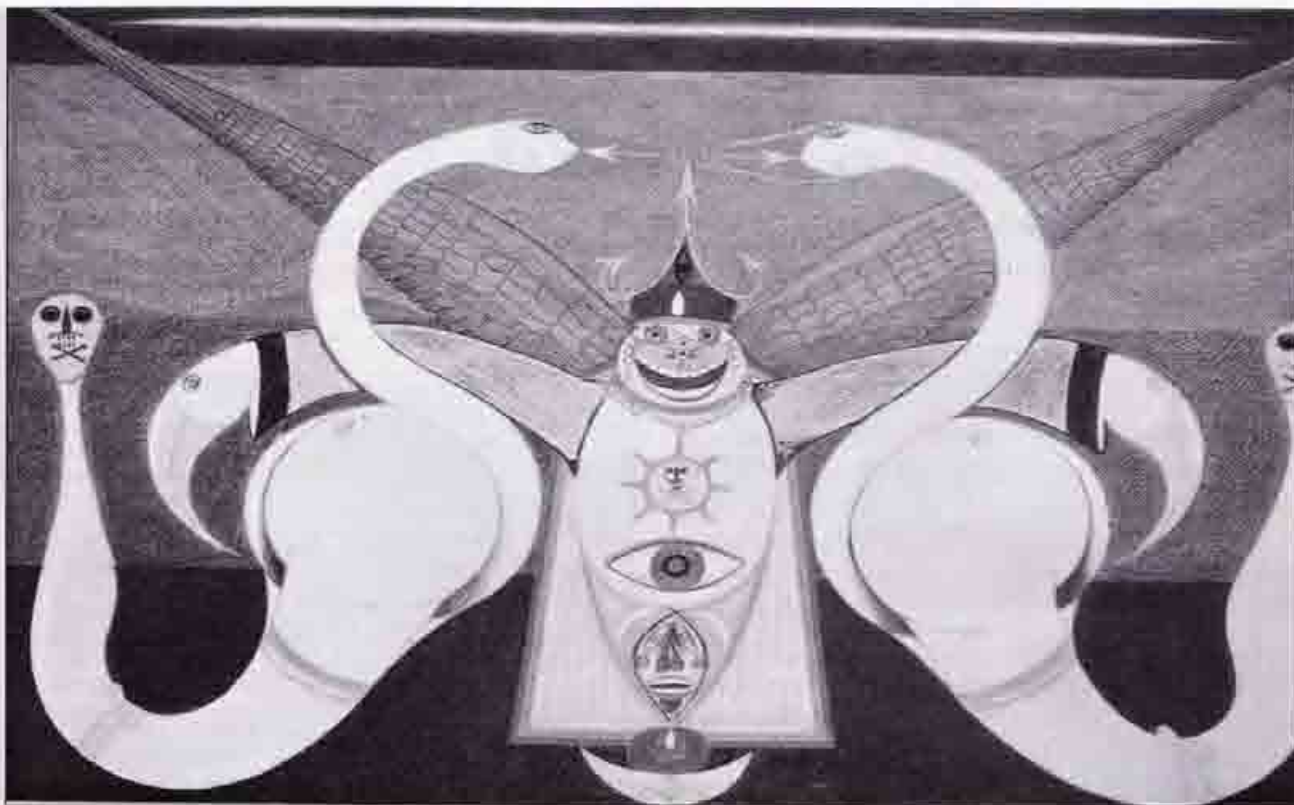
Ud over at kunne hente sin folkepension hos en intetanende sagsbehandler, var han i modsætning til andre outsiders i den situation, at han hos kunsthandleren Stern kunne hente ekstra midler til køb af de våde varer.

Hans malerier hænger i storsamlinger hos private og på museer verden over. Blandt hans kunder fandtes Picasso og Hundertwasser. Von Karajan har dedikeret ham en Beethoven-opførelse i radioen. Han har overalt været til stor inspiration for kunstnere, og før sin død blev han i årtier efterstræbt af samlere.

Mens han levede kunne hans værker sælges for over 100.000 DM samtidigt med, at man med spænding så frem til hans snarlige død, fordi man ventede på en flerdobling af værkernes værdi.

Fører for en religiøs-mystisk sekt

De første tegninger af Sonnenstern, man kender, er fra

Schröder-Sonnenstern: Svandedukkedansen, 1958, farveblyant på karton.

1933 og findes i en sygejournal på en galeanstalt. Først i 1949, i en alder af 57 år, begynder han systematisk at tegne og male. På et tidspunkt havde han et højt eventyrligt liv bag sig. Han fødtes som det andet af et drikfældigt postbuds 13 børn. 14 år gammel kom han på opdragelsesanstalt for første gang. Ind imellem de mange ophold prøvede han forskellige job som mejerimedhjælper og postbud. Siden levede han som vagabond, tigger, smugler, bondefanger og handelsmand. Efter 1. Verdenskrig forsvandt han til Berlin, hvor han levede mere end 10 år under falsk navn, som Gustav Gnass.

Som "Solkongen Eliot den første", blev han fører for en religiøs-mystisk sekt med tusinder af tilhængere. I Berlins historie indgik han endvidere som "Brötchenfürst von Schöneberg", fordi han fordelte alle sine indtægter til de fattige. Senere fristede han livet som sandsiger og magnetisør. Men samtidig med alle hans gøremål kom han hele tiden i politiets søgelys pga. småsvindleri og ulovlig helbredervirksomhed.

Sonnensterns succes som kunstner

Efter 2. Verdenskrig ernærede han sig bl.a. ved at samle og sælge brænde og levede i stor elendighed. Her var det, han pludselig begyndte at tegne. I 1950 fik han hjælp fra en gale-maler og kom senere i forbindelse med Galerie Springer, og Sonnenstern solgte sine første 20 billeder.

Hurtigt begyndte flere kunsthandlere at vise interesse og bestilte flere og flere billeder. Motiver, der havde succes, gentog Sonnenstern igen og igen, blot

med forskellig farvelægning og overlod det kedelige rutinearbejde til en gruppe assistenter.

I begyndelsen af 1960'erne oplever Sonnenstern en vis velstand, men i 1964 døde hans "tante Martha", der havde været hans livsledsager i mere end 40 år. Han blev nu offer for alkohol og for sine svirebrødre. Han måtte opgive sin bolig og stod snart igen uden midler.

Kunsthandelen vendte sig nu fra ham, fordi han i fuldskab signerede billeder, der slet ikke var hans egne.

Sonnensterns egen livsbeskrivelse fra 1959 (uddrag)

I sin egen livsbeskrivelse fra 1959 fortæller han selv:

-Født 11. september i 1892 i Litauen. Som søn af et postbud voksede jeg op blandt 13 søskende som fanatisk outsider (tykhovedet), som ironisk sort får, kritisk, om end sygelig tænker (autoritær). Lige fra barndommen er jeg isoleret: ingen vil lege med mig. Når pigerne om søndagen kommer tilbage fra skoven med deres kavalere, driver jeg mine uglespilslojer så vidt, at jeg klatrer op i træerne for - i halvmørket - at tisse ned på deres smukke hatte og klæder. Resultat: slag fra alle sider.

Som 14-årig på den første gale- og forbedringsanstalt.

Som 16-årig i hård læretid hos en gartner. Flugt de 30 kilometer hjem til mig selv, hvorfra jeg meget snart sendtes tilbage til anstalten.

Som 17-årig i endnu mere hård læretid på et mejeri.

Om natten stjæler jeg fødevarer i køkkenet (et æg).

Som 18-årig: flugt – lidt rekreation hjemme – så landstryger. Et omrejsende cirkus ansætter mig som staldknægt. Man opdager et komedietalent hos mig og lader mig indøve nogle små komikerroller. Efter at være blevet selvstændig optræder jeg på kabareter. Da mine penge er sluppet op, får jeg arbejde på en bondegård. Man finder tyvekoster under min stråmadras. Jeg reagerer på det voldsomme. Da politiet kommer, griber jeg efter ostekniven. Man binder mig med en tørresnor.

Galeanstalt, spændetroje. Fem måneder senere udskrives jeg som helbredt. Og jeg skriver digte om grundlaget for den sociale retfærdighed, om civilisationens råddenskab. Jeg gør de offentlige institutioner til grin, idet jeg i ord og skrift henvender mig til alle befolkningslag.

Som 23-årig i 1915 erklærer man mig for egnet til krigstjeneste ved fronten. Jeg protesterer, da jeg jo er skør i hovedet og altså uegnet til at være med i krigen. Jeg bliver bataljonens klovn. Lægerne hvisker: nedarvet brist, idioti, åndssvagheit. Fritaget for tjeneste, men ude af stand til at vente længere, får jeg en ide. I kantinen forsyner jeg mig med seks sild og to meter ståltråd, som jeg vil lave slagterkroge af. Næste dag løber jeg til kasernen, der er fuld af to bataljoner midt i økseritsen. Med mine sild lister jeg mig hen til gymnastikredskaberne og sætter sildene fast på stigerne med mine kroge. Så finder jeg en stråmatta og sætter ild til den. Jeg ler, jeg danser i salen og erklærer: "Jeg er hr. Greve adjutant general, leverandør af røgede sild til de tyske stridskræfter". Efter fire ugers videnskabelige undersøgelser slipper man mig løs igen, da man anser mig for at være en uskadelig og uhelbredelig tøs. Og jeg slår mig ned som kantinevært ved fronten og bliver syg.

Som 26-årig river to gendarmere, to landbetjente og to sygepassere mig bort fra mit tilflugtssted. Længe forstod jeg ikke, hvordan jeg, bevæbnet med en bajonet med savtænder kunne holde seks mand stangen. Det var kun – nu ved jeg det nemlig – fordi man havde drevet mig til mordets tærskel. Landsbyens brandmænd giver en kold douche og hjælper med at transportere mig til "Det stærke Hus", et ildebegyrt hus, som er forbeholdt farlige gale. Der lader man mig klæbe papirposer sammen med syge af roligt og svagt temperament. Her er jeg på nippet til at skrumpe ind åndeligt.

Nogle måneder senere, overlægen; sarkastisk; Interneret for livstid efter rettens kendelse, som gal, farlig for stat og offentlighed, uhelbredelig.

Nu fører man mig frem for anstaltens direktør: Herr Schröder. De er nu helbredt og fra i dag at regne en fri mand. Jeg går hjem for at meditere.

Jeg anbringes igen på en galeanstalt. Der stifter jeg

bekendtskab med en "gale-maler". På hans råd skaffer jeg mig materialer og begynder at tegne. Derpå løsladelse. Jeg bliver dømt: krænkelse af loven om lægemidler, bedragerisk udøvelse af den medicinske profession, forfalskning af medikamenter.

Som 57-årig: 1949 – jeg husker gale-maleren, der gav mig mod. Jeg er på vej ind i en situation, der tidligere var ukendt for mig. Jeg har allerede lavet et par hundrede farvetegninger, da jeg møder professor Kubicek, der interesserer sig for mine arbejder og studerer dem i seks uger. Galerie Springer køber mine 20 bedste tegninger og understøtter mig siden da.

De fleste af professorerne ved Kunstakademiet i Vestberlin behandler mig med foragt. Man vil nægte mig adgang til Akademiet under påskud af, at jeg med mine taler og arbejder sæde forvirring blandt studenterne, desuden skulle de være pornografiske.

Som 67-årig i 1959 –finale... I har knust mine håb, bundet min ånd, pint min sjæl og nu, I stinkende kryb, nu beder I mig stemme på jer – jeg stemmer på mig selv.

Om "gale-kunst" og den indre nødvendighed

I 1979 skrev Hugo Arne Burch om begrebet "gale-kunst": -Med Louisianas udstilling "Outsidere" i 1979 gjorde museet opmærksom på en kunst, der på næsten alle områder adskiller sig fra de såkaldte normale udtryksformer. Der er her tale om kunstneriske arbejder skabt af personer, som ikke har en professionel uddannelse, som er uvidende om kunstens historie og for hvem begreber som stil og æstetik er ubrugelige. De er psykisk afvigende fra det normale, hvad enten det skyldes egentlig sindssygdom eller blot en særhed, som har holdt dem uden for det etablerede samfund. Disse stærke individualister, sociale tabere og enegængere er sig knap nok bevidste, hvad de har skabt. Deres billedskab er dikteret dem ud fra en indre nødvendighed, der som en mental sikkerhedsventil får sygdommen eller særheden til at udkrystallisere sig i en magisk, mærkværdig og fantastisk billedverden. Men det er heri de adskiller sig fra de naivistiske kunstnere, der beskæftiger sig med at registrere den ydre verden, ofte meget charmerende, og for hvem det er vigtigt at blive godtaget på lige fod med de professionelle.

Outsidere, der også kunne kaldes for afvigere, henvender sig ikke til et publikum, da de i flere henseender både fysisk (på institutionerne) og ikke mindst mentalt er lukket inde og befinder sig i centrum af deres eget indre univers.

Ikke underligt at surrealistene var stærkt optaget af dem, da de for nogen var klar over at stå over for kunstens råstof eller som maleren og samleren Jean Dubuffet kaldte det: L'art brut – den rå kunst.

Kilder: Kunst 1971, nr. 6: Frederic Schröder kaldet Sonnenstern, artikel af Virtus Schade.

Kunstudstillingskataloget Outsider, 1979, Louisiana.

Kultur & Anmeldelser

Galefyrsten

Elgard Jonssons bog Galefyrsten; har fornylig været opsat for Terra Nova teatret i København, dramatiseret af Henning Mankell

Bog- og teateranmeldelse af Svend Balle

Outsideren har tidligere anmeldt bogen *Galefyrsten* (nr. 1, kan findes på www.outsideren.dk) skrevet af den tidligere skizofrene Elgard Jonsson, som blev behandlet af den i Sverige noget kontroversielle terapeut Barbro Sandin.

Fornyligt blev en dramatisering af bogen genopsat på det lille Terra Nova teater på Vesterbro i København, og man kan vel håbe på, at det ikke bliver sidste gang stykket kommer op. Ellers er bogen der, som stadigvæk har en stærk appel, selv om den blev skrevet og udgivet i de sene 1970'ere.

På det tidspunkt blev det af mange psykiatere anset som en umulighed at helbrede skizofrene. Så kom bogen her, og samtidigt med den kom en anden bog set fra terapeuten Barbro Sandins egen synsvinkel: *Den zebrastrubede puddelkerne*.

Teaterforestillingens tolkning var som alle forestillinger kun en måde at forstå Jonssons bog, og Henning Mankell har også valgt at beskæftige sig meget med forhistorien til hele romanen, som man naturligvis ikke kan læse sig til i bogen. Formodentlig har han skelet til Sandins bog, men måske også brugt sin egen fri fantasi.

Bogen

Den sammenlignes tit med »Gøgereden«, men sammenligningen holder ikke helt. Galefyrsten i bogen af samme navn er nemlig ikke en gøgeunge, en som er normal og derfor ikke passer ind på afdelingen. Nej, han forstår sig selv som gal, da han ankommer til den psykiatriske afdeling. Senere forsvinder galefyrstens forgyltning, så han bare bliver en almindelig tosset, men han er stadigvæk ikke en del af de normales verden.

Bogen handler imidlertid ikke kun om at forstå gal-skaben, de tressedes verden i "Landet herinde", som

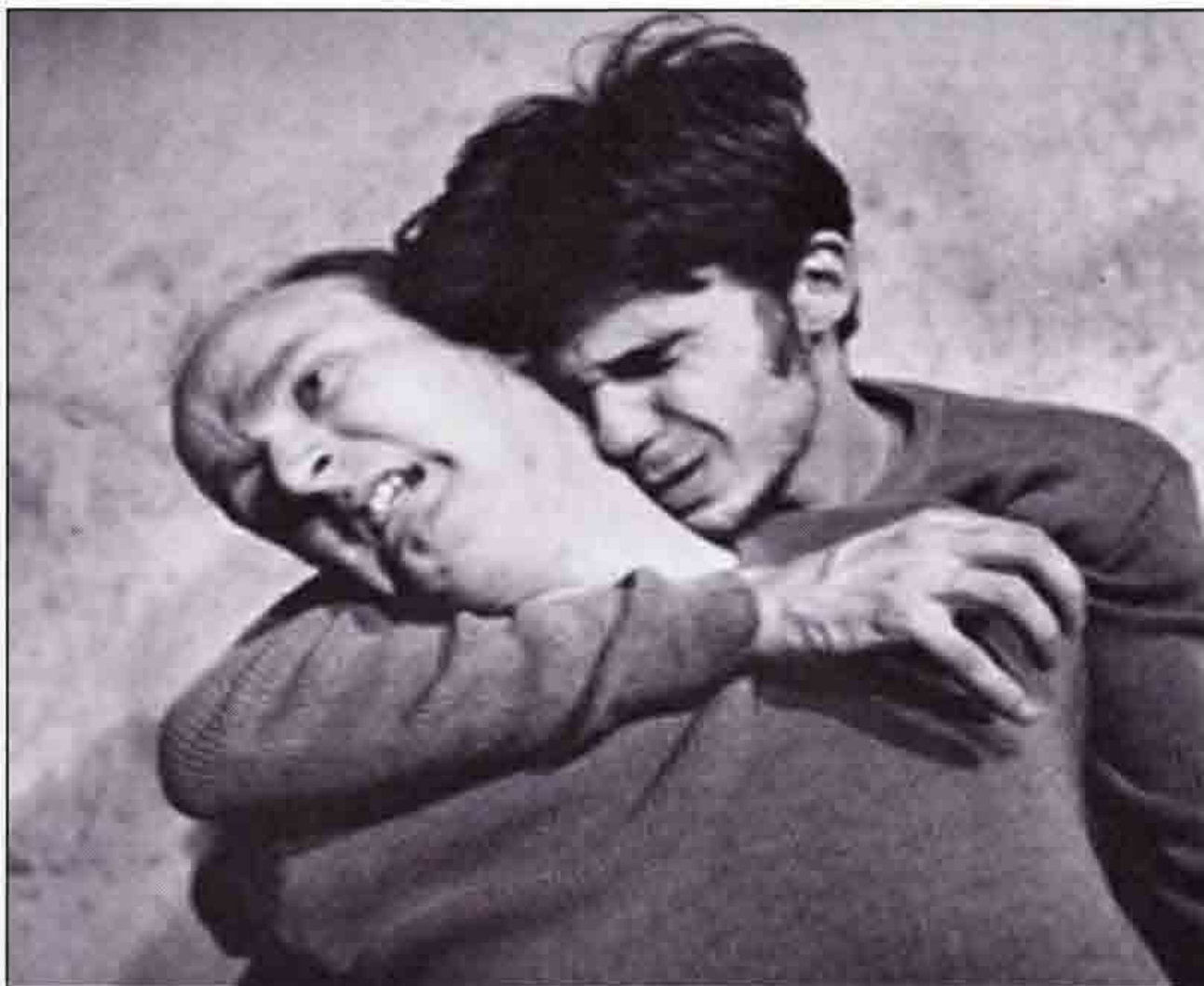
det hedder i bogen. Den handler også om at forstå de nærmest sadistiske behandlere og alle de normals verden i "Landet derude". Hovedpersonen går med til at lade sig indlægge, fordi det kunne være et halmstrå til at blive bedre behandlet. Tror også på, at Gud Fader med ét kan trylle sindets nat om til dag. Det sker bare ikke. Først syv år senere får bogens Gud Moder (i den virkelige historie Barbro Sandin) åbnet grænsen op for "Landet derude".

Der findes dem, som siger, at man ikke kan skrive en bog om opholdet på en psykiatrisk afdeling. Men det lykkes ganske fortræffeligt for Elgard Jonson. Der sker nu ikke så meget på det ydre plan, hvor det trivielle hospitalsliv beskrives. Men på det indre plan sker der meget. Bogen burde også læses af mange behandlere, fordi den åbner op for en verden, måske mange slet ikke kender til. Det gode i bogen er så afgjort sproget, som er ren poesi, man ikke skal fare alt for hurtigt hen over, men tit bruge et stykke tid på at vende.

Stykket

Handlingen i teaterstykket var noget forskellig fra det. Kort fortalt handlede den om hans opvækst i en hytte ude i en svensk skov og senere hans "behandling" på et nærliggende psykiatrisk hospital. Den samme mangel på kærlighed og forståelse, han oplevede sammen med sin bortrejste mor og sin skrappe far, oplever han på sygehuset, indtil han møder en tilfældig praktikant.

Med et vist kendskab til svensk drama kom jeg under forestillingen til at tænke på filmen »Den enfoldige morder« af den ellers ikke så alvorlige Hasse Alfredsson fra ca. samme tid som *Galefyrsten*. Ligesom hovedpersonen i den film er blevet gennet hen til en plads i stalden, har Elgard affundet sig med, at hans plads i

Galeknuset: Foto Juan Carlos Gonzales

skovhytten er ved siden af hunden. Jeg kom også til at tænke på den svenske dramatiker August Strindbergs *Spøgelsessessionen*, hvor fru i huset har indrettet sig i garderobeskabet. Denne selvvalgte indespærring, resignation tror jeg, mange psykisk syge har oplevet på et tidligt tidspunkt. Men det gør selvfølgelig ikke indespærringen på de psykiatriske afdelinger til noget bedre. I sindets maskinrum flyver stemmerne rundt, men et sted må de stemmer forenes med omverdens stemmer. Den psykiatriske behandling bærer tit præg af tilfældighed, undertiden mangel på kommunikation, samtale med de indlagte medvirker desværre til, at det ikke bliver de bedste forhold som omgiver behandlingen af en så svær sygdom som skizofreni.

Forestillingen

Forestillingen i november fandt sted i et rum, som mindede om et maskinrum, og lågen ud til den stærkt trafikerede Enghavevej blev den aften, jeg så forestillingen, næsten for at gøre illusionen endnu større låst (og efter nogen knas med den først åbnet et stykke, efter det hele var overstået). Rummet var dejligt varm modsat den regnvåde og råkølde verden udenfor. Men der var ingen vinduer til den. Kun et nøgent rum med få

døre, flere halsbrækkende trapper og en lang gangbro. Det var virkeligt som skabt til at skabe hele denne håbløshed og fravær, som det hele handlede om.

Stykkets eneste medvirkende, de to unge skuespillere Kasper Ravnhoj og Jesper Stage, skiftedes til at give den i rollen som far, mor, de andre patienter, behandlerne. Og med en adræthed, som næsten gjorde dem til udøvere af eliteidræt iført kedelige beige bukser og trøjer, udtrådte sko, lykkedes det dem at gøre hele handlingen i stykket provokerende nærværende. Det eneste, jeg måske savnede, var den apati, psykisk syge tit hensættes i. Stykket fokuserede mere på den skjulte styrke, som også hører med til hele billedet. Og jeg synes også, at de uskyldige fantasier, som sindslidende har, og som omverden ikke forstår, fremgik af den måde, Terra Nova teatret havde valgt at sætte et stykke op over denne uhyre interessante bog.

Fantasiernes fortrængning v.h.j.a. medikamenter og anden behandling er måske en større forbrydelse imod de indlagte end nogen som helst anden. Fantasier er jo som vinduer i et undertiden mørkt rum.

Forestillingen var opsat i oktober og november 2000

Vejen til mandens hjerte.

Anmeldt af Steffen Petersen

Bogen, der gør det lettere at være menneske – hvis kvinderne ville følge dens gode råd, fordi "Manden har i sig alle modsætningerne. Han er vanvittig stærk og på samme tid ekstremt sårbar. Han er frygtløs og alligevel utrolig modig. Han kan springe ud i udfordringer uden at ane, hvad konsekvenserne vil blive. Han kan dræbe dig på få sekunder. Og du kan få ham til at flytte sig med en lillefinger". Så der er jo mange gode grunde til at studere disse pragtfulde væsener.

Forfatteren (født 1962) er freelance-journalist og Carl-Mar Møller inspireret parterapeut, og dette er hans tredje bogudgivelse. Som titlen siger, henvender den sig til kvinder, som ønsker et bedre samliv med deres mænd. Mænd kan også med fordel læse om, hvordan normale mænd er samt kvindernes reaktioner (positive, ignorerende eller negative) og manipulationer, når de oplever, hvordan mænd er. En forståelse af problemerne er en forudsætning for at løse dem.

Men midt i det banale, selvfølgelige og det vidste vi i forvejen stof, må jeg indrømme, at bogen faktisk er rigtig god. Der er samlet et

godt materiale sammen om mekanikkerne i mandens reaktioner, og der er masser af spørgeskemaer, hvor begge parter kan finde en anvisning på bedre måder at tackle de mulige problemer. Der er også mange case-historier.

Med hensyn til OUTsideren mangler jeg en vinkel til det psykiatriske, men finder så, næsten færdig med bogen, belejligt "Eventyret om den lille kriger" på side 298 om en dronning i et stort rige. Hun kunne ikke tåle, at nogen sloges eller lavede ballade, fordi hun så blev syg (det havde hendes rådgiver, en troldmand, fortalt hende). Hver gang der var optræk til ballade, gav han hende et sprøjt af en soveduft, så hun faldt i søvn.

Ridderne blev fyrede og ansat som kokkemedarbejdere og alt-muligmænd, men der blev alligevel ballade i køkkenet en dag, fordi en lille køkkendrenge øvede sig i at fægte og slå drager ihjel. Dronningen fik ekstra dosis af sovemidlet, men troldmanden blev til sidst nødt til at smide den larmende dreng på porten.

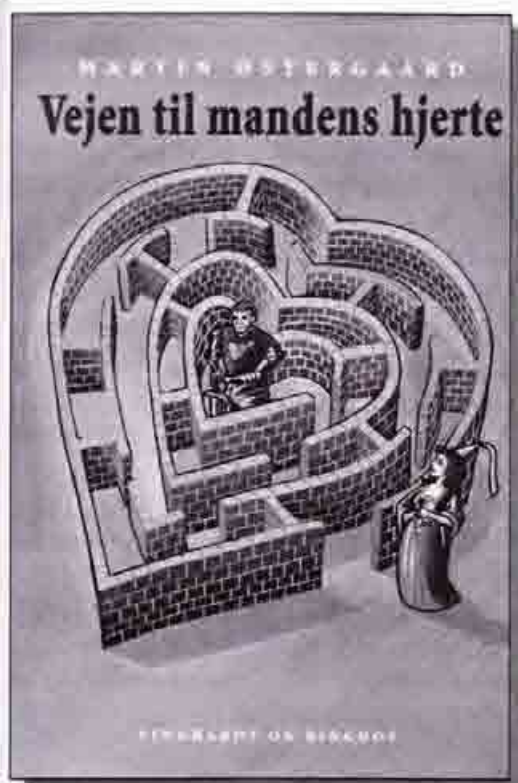
Prinsessen havde jagttaget drengens fægterier og nu hans udsmidning. Oppe fra et vindue råbte hun til ham og smed et rigtigt riddersværd ned, som han drog ud i verden med. Han fandt det ene slot efter det andet, men blev også der smidt ud, fordi han ødelagde ting under sine fægteøvelser. Til sidst kom han gennem en mur, troldmanden havde bygget, og ud i en stor skov. Han gik derind og kom så til et bjerg med en grotte. Derinde kunne han høre en drage trampe rundt og pruste. Han udfordrede dragen, som kom ud med ild ud af gabet. Drengen svingede sværdet, som pludselig føltes lettere, nu han stod overfor dragen. Efter en hård kamp fik han virkelig dræbt dragen. Da han bagefter vågnede, opdagede han formentlig, at han nu havde en brynje på med et billede af dragens hoved som våbenskjold.

Drengen vendte nu tilbage til slottet, han kom fra, og huggede med sit sværd de lænker over, som folkene var sat i ved deres arbejdspladser. Han gik til dronningen, der lå bleg og i dyb søvn, og ved hendes side sad den lille prinsesse lænket. Hende huggede han straks fri.

I rummet ved siden af spankulerede troldmanden omkring og prøvede nyt tøj, der lignede kongetøj. Drengen angreb, og troldmanden trak også et sværd, og de kæmpede, til troldmanden lå på sine knæ og græd og bad for sit liv.

Dermed var alle befriede, og troldmandens fortryllelse brudt. Dronningen og alle andre på slottet vågnede, og de holdt fest i tre dage. Den lille kriger blev gift med den lille prinsesse, ridderne fik deres jobs som riddere igen, og troldmanden fik til opgave at passe slottets høns.

Dronningen var sikkert lykkelig for at blive medicinfri og atter kunne leve som en dronning bør leve, og jeg er også lykkelig for bogen og håber nu på, at den får en efterfølger om "Vejen til kvindens hjerte". Man kan ikke lære nok som menneske

Poesivinduet

Storbyens unormale rovdyr

*I denne jungle af huse, gader og terroristiske trafikale kryds
driver psykopater rundt som luntende rovdyr*

*lukket inde i deres kaserner med celler og fnysende fjernsyn
og venter på minuttet til at bryde ud
kaste sig over næste levende offer med et frådende begær*

*fra direktionslokalernes lysende længde
til baggårdskattenes frysende fornemmelser
lister psykopaten rundt præcis som en anden*

*men mens løver, tigre og leoparder får vist en vis respekt
er storbyens rovdyr omgivet af en vis despekt*

*de normale har derfor valgt at kalde psykopaten unormal
selv om han betragter sig selv som skrigende social*

*han klæder sig derfor ud som bums, som biskop, som boss
camoufleret på vejen til centrum for jagt
bryder frem, flår og æder dig levende -
og det er vel heller ikke helt normalt.*

af Svend Balle

**Få et abonnement
på Outsideren**

Godt nytår 2001

Prinsesse Charlottesgade 28-30. 2200 København N.
www.OUTsideren.dk - Email. OUTsideren@email.dk
Tel. 35 39 71 24. Fax. 35 39 71 24.